

AGNIESZKA GAWŁOWSKA
JOANNA MIKOŁAJCZYK

ENCYKLOPEDIA

OGRÓDU



Encyklopedia ogrodu

Agnieszka Gawłowska
Joanna Mikołajczyk

Konsultacja naukowa
dr hab. inż. Jacek Borowski, Katedra Ochrony Środowiska,
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie



Tekst: dr inż. Agnieszka Gawłowska, Katedra Architektury Krajobrazu, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie; Joanna Mikołajczyk

Konsultacja naukowa: dr hab. inż. Jacek Borowski, Katedra Ochrony Środowiska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Redaktor prowadzący: Karolina Matoga

Redakcja i korekta: zespół Wydawnictwa SBM

Projekt makiety: Paweł Panczakiewicz/PANCZAKIEWICZ ART.DESIGN, Paweł Kanik

Opracowanie graficzne: Paweł Kanik

Projekt okładki: Aleksandra Zimoch

Projekty ogrodów: Ogrodnicy-KRUSIKIEWICZ – www.ogrodnicy.pl
dzięki uprzejmości portalu: ArchitekturaKrajobrazu.info

Zdjęcia na okładce:

I: Front: © Alexander Rath, © Hannamariah, © 2009fotofriends, © kritskaya. Grzbiet: © Krawczyk-A-Foto. Tył: © cycreation, © Willem Havenaar, © gorillaimages, © Sternstunden.

II: Front i grzbiet: © Kojiro, © Lijuan Guo, © Igor Plotnikov, © Julija Sopic, © Elena Schweitzer, © Andy Mayes, © John A. Anderson, © Aygul Bulte, © Alexander Rath, © Krawczyk-A-Foto, © Hannamariah. Tył: © Ralph Loesche, © gorillaimages, © Oksana Shufrych, © 1000 Words, © Aleksey Stemmer, © Naypong, © Alexander Rath.

Wydanie I

© Copyright for the text, cover and layout by Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
Warszawa 2017



Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.
ul. Sułkowskiego 2/2
01-602 Warszawa

 www.WYDAWNICTWO-SBM.pl

ISBN 978-83-8059-903-1



SPIIS TREŚCI

OGRODNICZE ABC 11

OD CZEGO ZACZAĆ 12

Teren, klimat, mikroklimat	12	Narzędziowy niezbędnik	23
Gleba to podstawa	16	Zaplecze: schowki, komórki, inspekty	27

PROJEKTOWANIE OGRODU PRZYDOMOWEGO 30

Wybór rodzaju ogrodu,		Zasady kształtowania linii i wzorów	40
miejsca i charakteru	30	Barwy ogrodu	40
Różne rodzaje ogrodów – stylowy ogród	30	Kształty i faktury	42
Przygotowanie do projektowania	32	Zasady doboru	
Sposoby użytkowania ogrodu	33	i zastosowania roślin	54
Powiązania ogrodu i domu mieszkalnego	36	Zasady nasadzeń roślinnych	
Planowanie ogrodu przydomowego	38	i wymagania roślin	54
Pomiary terenu i pierwsze plany	38	Dobór roślin do ogrodu przydomowego	57

ZAKŁADANIE OGRODU PRZYDOMOWEGO 62

Realizacja planu	62	Ściany oporowe i murki kwiatowe	83
Przenoszenie projektu ogrodu w teren	63	Ogrodzenia	85
Wykonanie drenażu	64	Tarasy	88
Nawadnianie ogrodu	65	Ogrody skalne	89
Instalacje elektryczne i alternatywy	69	Stawy ogrodowe	91
Zakładanie ogrodów dachowych	72	Pergole, trejaże i altany	94
Ogrody na balkonach	74	Ogrodowy grill i wędzarnia	98
Budowa elementów		Rośliny na swoim miejscu	102
architektonicznych ogrodu	76	Drzewa i krzewy	103
Nawierzchnie	76	Żywopłót	105
Schody	80	Trawnik i kwietna łąka	108

Pnącza	118	Ogród angielski	175
Rabaty i klomby w ogrodzie kwiatowym	119	Ogród francuski	177
Rośliny cebulowe	128	Ogród holenderski	179
Przykładowe rozwiązania rabat z roślin cebulowych	130	Ogród japoński	181
Warzywnik	136	Ogród śródziemnomorski	183
Zielnik	142	Ogród w stylu wiejskim	185
Przykładowe projekty grządek ziołowych	146	Ogród leśny	187
Owocowe miniplantacje	156	Dzieci w ogrodzie	188
Skalniak	161	Bezpieczeństwo przede wszystkim	192
Ogrody mobilne	163	Mali ogrodnicy	193
Ogrody tematyczne	166	Zwierzęta w ogrodzie	196
Prywatna winnica	166	Ogrodowi goście	196
Rozarium	171	Budki dla ptaków	199
Wrzosowisko	173	Hodowla ptaków ozdobnych – woliery	202
		Pies w ogrodzie	204

PIELĘGNACJA OGRODU **206**

Podlewanie i nawadnianie	206	Cięcie drzew i krzewów	232
Podlewanie trawnika	209	Strzyżenie żywopłotów	
Odchwaszczanie	210	formowanych i obrzeżeń	233
Jak walczyć z przykrymi kolonizatorami	210	Koszenie	236
Jak zapobiegać ekspansji chwastów	211	Choroby i szkodniki	240
Co dalej z chwastami	213	Najczęstsze choroby roślin	241
Nawożenie gleby i zasilanie roślin	218	Szkodniki	242
Rozmnażanie roślin	224	Uprawa grzybów jadalnych	250
Przesadzanie roślin	229		
Przesadzanie drzew	229		
Przesadzanie mniejszych roślin	230		

SPIIS TREŚCI

KALENDARIUM

255

WIOSNA

Przedwiośnie. Marzec–kwiecień
Pierwiośnie. Kwiecień–maj
Pełnia wiosny. Maj–czerwiec

260 JESIEŃ

260 Wczesna jesień. Wrzesień
268 Złota jesień. Październik
276 Późna jesień. Listopad

308

308
316
324

LATO

Wczesne lato. Czerwiec
Pełnia lata. Lipiec
Późne lato. Sierpień

286 ZIMA

286 Przedzimek. Listopad–grudzień
294 Pełnia zimy. Grudzień–luty
300 Spodzimek. Luty–marzec

328

328
332
338

ATLAS ROŚLIN

345

WPROWADZENIE

Co warto wiedzieć
o systematyce roślin
Jak korzystać z atlasu

346

346 Róże
346 Dekoracja z liści, pędów i kory
346 Ogród wiosenny
349 Ogród jesienny
Ogród orientalny

358
360
362
364
366

TABLICE

Żywopłoty
Ogród nad wodą
Rośliny zimozielone i półzimozielone
Iglaki

350

350 Wrzosowisko
350 Alpinarium
352 Ogród mobilny

368
369
371

355 PRZEGLĄD ROŚLIN

373

INDEKSY

433

Indeks nazw polskich
Indeks nazw łacińskich

434 Indeks alfabetyczny
435 Bibliografia

436
442



WSTĘP

Nie sposób w kilku słowach opisać korzyści, jakie niesie ze sobą posiadanie własnego zakątka zieleni. Nie do przecenienia jest możliwość wytchnienia i relaksu po całym dniu na łonie przyrody. Drobne prace ogrodnicze, pielęgnacja rabat czy po prostu obserwacja zmian oblicza ogrodu w poszczególnych porach roku odprężają i napawają satysfakcją właścicieli nawet najmniejszego skrawka zieleni. Także coraz bardziej popularny dziś zdrowy styl życia skłania do własnych upraw. Soczyste pomidory, słodkie jabłka i aromatyczne zioła hodowane samodzielnie mają wyjątkowy smak i wartość odżywczą, a ponad wszystko ogromnie cieszą całą rodzinę.

Jako właściciele ogrodu, a może już zasłużeni ogrodnicy amatorzy zwykle stajemy przed jedną z sytuacji: rozciąga się przed nami albo krajobraz po świeżo zakończonej budowie, albo stary, zapomniany ogród wymagający nowej aranżacji. Oba przypadki niosą ze sobą szansę stworzenia oryginalnej, osobistej



i wyjątkowej przestrzeni. Stając przed taką możliwością, starajmy się uwzględnić dzieło samej natury, uszanować tradycję miejsca, wkomponować w istniejące zasoby albo też na ich podstawie zaproponować coś nowego, co niepotrzebną sztucznością nie zniszczy jednak pierwotnej, naturalnej tkanki. Nie dajmy się złapać w pułapkę szybkich plonów, ekspansji roślin i nieprzemyślanego korowodu przeobrażeń. Wszelkie zmiany wymagają czasu, który z pewnością jest sprzymierzeńcem ogrodu, a cierpliwość – największym orężem ogrodnika.

Prezentowana książka jest obowiązkową pozycją na półce każdego ogrodnika, który chciałby uatrakcyjnić swój zielony azyl. Zagadnienia dotyczące projektowania ogrodu i realizacji założonego planu, praktyczne wskazówki na temat budowy poszczególnych elementów ogrodowej przestrzeni, informacje dotyczące przygotowania podłoża pod wysiew nasion, opisy technik sadzenia cebulek i drzew, a także spis czynności niezbędnych dla roślin, gleby i estetyki ogrodu z pewnością przydadzą się każdemu ogrodnikowi. Kalendarium prac podzielone na pory roku i miesiące pozwoli dokładnie zaplanować wszelkie zabiegi pielęgnacyjne, a inspiracji do realizacji własnych pomysłów dostarczy atlas roślin, drzew i krzewów.







OGRODNICZE ABC



OD CZEGO ZACZAĆ

TEREN, KLIMAT, MIKROKLIMAT

Wyjątkowy charakter ogrodu jest zdeterminowany przez niepowtarzalną kombinację cech przestrzeni, w którą jest wpisany. Można śmiało powiedzieć, że już sam naturalny krajobraz każdego zielonego zakątka jest na tyle oryginalny, że trudno tu o powtarzalność. Łatwo jednak zatracić tę wyjątkowość poprzez ślepe naśladowanie chwilowych trendów i kopiowanie podpatrzonych wzorców. Podstawowym zadaniem każdego ogrodnika jest przede wszystkim rozpoznawanie najważniejszych czynników makroklimatycznych i działanie zgodnie z nimi. Mowa tu o takich globalnych uwarunkowaniach klimatycznych każdej przestrzeni ogrodowej, jak: strefa klimatyczna, długość okresu wegetacyjnego, wahania temperatur, suma opadów czy liczba słonecznych dni w ciągu roku, a także wysokość nad poziomem morza oraz rzeźba

Makroklimat – klimat dużego obszaru, będący wypadkową m.in. takich czynników, jak szerokość geograficzna czy ukształtowanie terenu.

terenu. Wspomniane zjawiska, choć dynamiczne, są w znacznej mierze na tyle przewidywalne, że łatwo je sklasyfikować i uniknąć nieprzyjemnych niespodzianek.

Polska leży w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, co dla ogrodnika oznacza nie lada wyzwanie. Przebieg pór roku

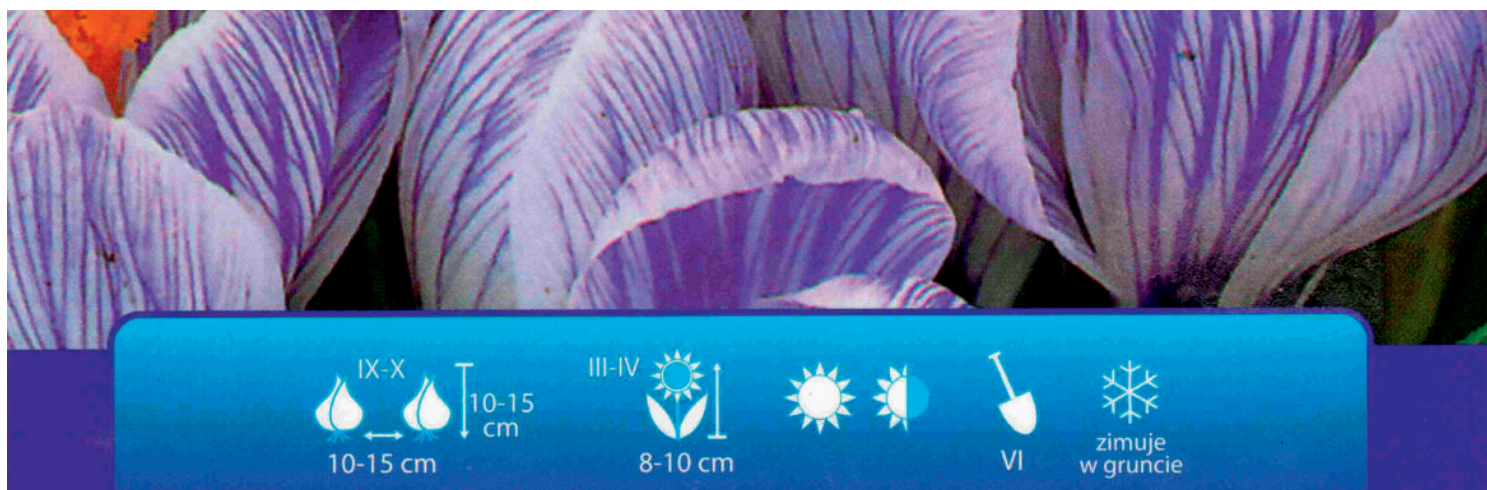
PLAN DZIAŁANIA

Gromadzimy informacje na temat:

- najważniejszych aspektów naszej strefy klimatycznej,
- minimalnych temperatur zimą na naszym terenie,
- pierwszych i ostatnich przymrozków,
- początku okresu wegetacji.

w kolejnych latach charakteryzuje bowiem duża zmienność. Sam klimat umiarkowany przynosi wyraziste pory roku, wyznaczane adekwatną średnią temperatur (latem 16–20°C, zimą 6–0°C), w Polsce wzbogacone dodatkowo przedwiośniem i przedzimkiem. Klimatyczne odcienie strefy umiarkowanej dzielą Polskę na część północną i zachodnią z łagodniejszymi zimąmi, wilgotniejszymi i chłodniejszymi latami oraz bardziej skrajną część wschodnią ze zwykle ostrzejszą zimą i bardziej upalnym latem. Amplituda średnich rocznych temperatur powietrza nie jest duża – wynosi 2,5°C różnicy między Pojezierzem

Przykładowa etykieta dołączana do nasion, cebulek, sadzonek informująca o warunkach uprawy roślin





Winorośle najlepiej owocują na południowych stokach

Mazurskim a Niziną Śląską. Wyjątek stanowią rejony górskie: tu na każde 100 m wysokości temperatura spada średnio o 0,6°C.

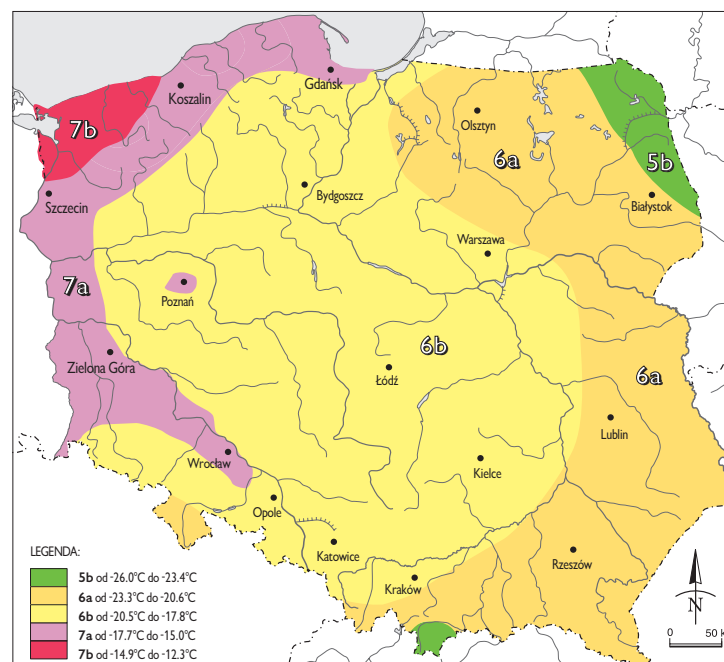
Każdy ogrodnik musi opanować niezbędną wiedzę na temat zróżnicowania stref mrozoodporności roślin. Jest to nie tylko ważne przy doborze określonych gatunków i odmian roślin do ogrodu, lecz także w sytuacji przewożenia lub zamawiania roślin ze szkółek z odległych rejonów kraju. Stopień mrozoodporności roślin to inaczej ich wytrzymałość na mróz, a zatem czynnik decydujący o przetrwaniu do kolejnego sezonu. Informacje o odporności na przemarzanie powinny być podane na etykietach dołączanych do sadzonek (zob. etykieta obok). Orientacja w polskich strefach mrozoodporności wiąże się z wiedzą na temat minimalnych temperatur występujących w naszym regionie. Warto wiedzieć, że zimą strefy średnich temperatur w Polsce przebiegają południkowo (letnie równoleżnikowo), a wartości temperatur spadają z zachodu na wschód. Wyłączając obszary górskie, najniższe temperatury, sięgające do -26°C , notuje się na Suwalszczyźnie, z kolei spadki temperatur nieprzekraczające -15°C cechują obszar na styku Niziny Szczecińskiej i Półwyspu Słowińskiego.

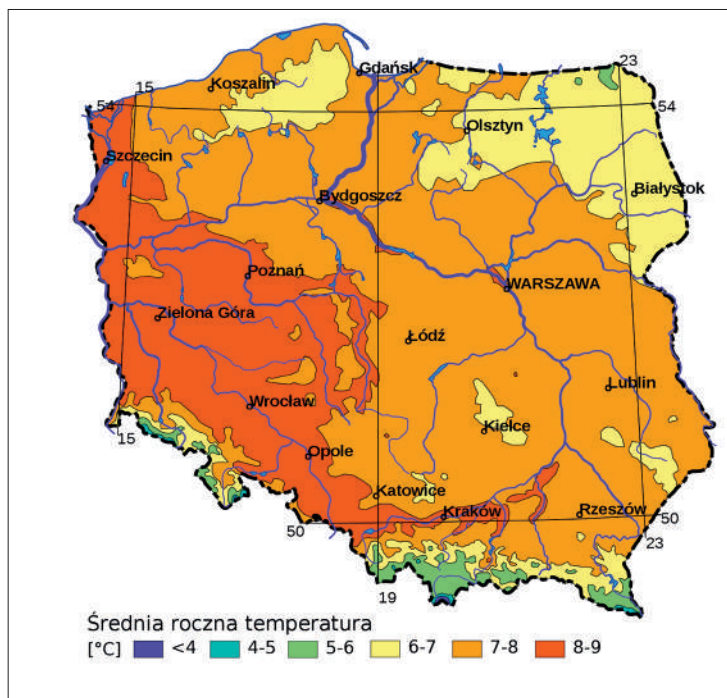
Pierwsze wystąpienie przymrozków, a następnie ich ustąpienie wyznaczają ramy okresu wegetacyjnego – drugiego najważniejszego aspektu w kalendarzu ogrodnika. Mowa tu o czasie, w którym z racji odpowiedniej wilgotności i temperatury powietrza panują dogodne warunki do rozwoju roślin. W Polsce czas ten jest wyrażany liczbą dni w roku, podczas których dobową temperatura wynosi powyżej 5°C i waha się od około 190 dni na Mazurach do ponad 220 na Dolnym Śląsku. Ta 30-dniowa różnica dotyczy początku okresu wegetacyjnego,

który w najbardziej sprzyjających warunkach w okolicy Leszna, Wrocławia i Tarnowa przypada już na koniec marca, podczas gdy w rejonach górskich i na Pojezierzu Mazurskim jest przesunięty aż do połowy kwietnia.

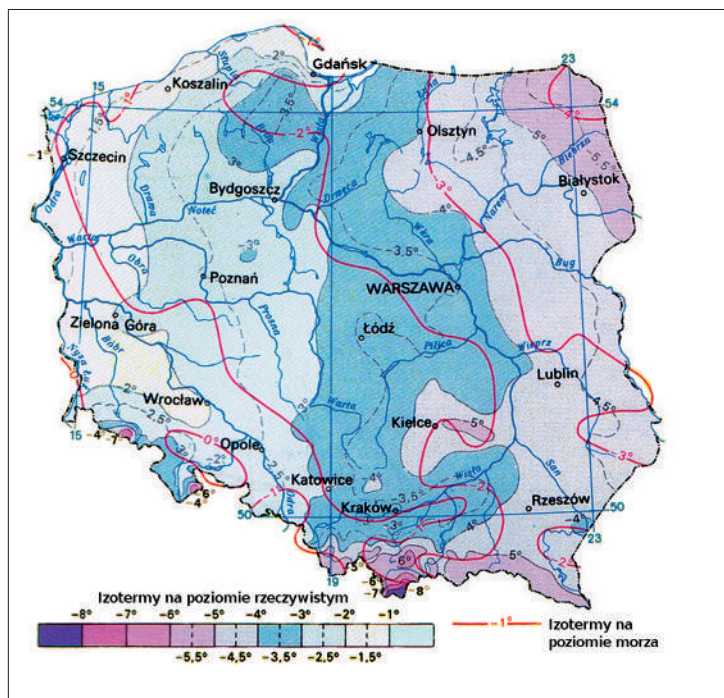
Cechą charakterystyczną klimatu strefy umiarkowanej jest kumulacja opadów w miesiącach letnich – na ten czas przypadają

Polska – strefy mrozoodporności





Polska – średnia roczna temperatura



Polska – rozkład temperatur w styczniu

aż dwie trzecie sumy opadów w ciągu roku. Podobnie nierównomiernie występują zmienne wiatry, pośród których zdecydowane pierwszeństwo przypada wiatrom zachodnim. Często są także wiatry wiejące od wschodu, przypadające głównie na miesiące zimowe.

Rozliczne uwarunkowania klimatyczne, choć dynamiczne, są jednak w pewnym stopniu niezmiennie i możliwe do przewidzenia. Bardzo istotne jest, by zdawać sobie sprawę z ich wzajemnego oddziaływania. Obserwacja najbliższego otoczenia i podpatrywanie, jak globalne cechy klimatu wchodzą

w zależności z lokalnymi uwarunkowaniami konkretnego terenu, nie tylko przyniosą satysfakcję z pracy w ogrodzie, ale też pozwolą stworzyć miejsce harmonizujące z przestrzenią w szerszej perspektywie. Podczas odkrywania specyfiki ogrodu w odniesieniu do znajomości makroklimatu regionu trzeba pamiętać, że każda ogrodowa przestrzeń ma własną dynamikę klimatyczną. Co więcej, im rozleglejszy ogród, tym większe różnice między poszczególnymi zakątkami: w intensywności nasłonecznienia, urodzajności gleby, przewodności, stopniu wilgotności powietrza, zasobności w wodę. Orientację w ogrodzie

Warto zwracać uwagę na sygnały, jakie daje nam przyroda. Obficie zroszone rankiem łąki są zapowiedzią dobrej pogody



PLAN DZIAŁANIA

Gromadzimy informacje na temat:

- tego, co rośnie wokół, na sąsiednich działkach, a przede wszystkim w środowisku naturalnym,
- wystaw interesujących nas stanowisk,
- uskoków terenu, będących zastoiskami zimna i mrozu.

najlepiej rozpocząć od ustalenia wystawy różnych stanowisk: południowej, zachodniej, północnej i wschodniej. Najatrakcyjniejszą wystawą jest najlepiej nasłoneczniony stok południowy czy też południowa ściana budynku, a zaraz po nim zachodni, charakteryzujący się mieszanymi warunkami, podobnie jak nieco chłodniejsza wystawa wschodnia. Chłód, wilgoć i niskie nasłonecznienie to specyfika wystawy północnej. Wszelkie zagłębienia terenu, nawet nizinne, dolinki, kotliny, choć cieplejsze w ciągu dnia, tworzą zdradliwe mrozowiska. Dzieje się tak ze względu na to, że zimne powietrze jest cięższe niż ciepłe, przez co wypełnia każde obniżenie terenu, w którym jest utrudniony

odpływ powietrza. Takie zastoiska mrozowe są niebezpieczne dla roślin zwłaszcza podczas wiosennych przymrozków. Temperatury niższe o 2–3°C towarzyszą również okolicom zbiorników wodnych, podobnie jak stanowiskom pod koronami

Wystawa – strona świata, w którą zwrócone jest dane stanowisko w terenie.

drzew oraz innym zacienionym miejscom. Ciepłej jest z kolei wokół zabudowań mieszkalnych, szczególnie przy zacisznych ścianach południowych. Bywa jednak, że pośród skupisk budynków tworzą się korytarze przeciągów, uniemożliwiające wzrost wielu gatunków roślin.

Zdobywanie wiedzy na temat ziemi, która nas otacza to zadanie rozłożone na lata. Jest w tym wszystkim także wiele miejsca na kreatywność samego ogrodnika, który pozbawiony wprowadzie bezpośredniego wpływu na makroklimat ogrodu, nie pozostaje bezradny wobec jego mikroklimatu. Sam może kształtować stanowiska bardziej lub mniej zaciszne, zacienione lub nasłonecznione, intymne czy też przeciwnie – otwarte



Obniżenia terenu są niebezpieczne dla roślin, ponieważ wiosną i jesienią może zalegać w nich mroźne powietrze

i rozległe. Aktywny wpływ na mikroklimat działki rozpoczyna się z chwilą projektowania pierwszych zabudowań, a gdy te już są, to w każdym momencie wprowadzania nowych elementów: kolejnych konstrukcji architektury ogrodowej, żywopłotów, ścieżek i podjazdów, a nawet podczas niwelowania terenu czy planowania kompostowego zakątka. Jedyne granice wyznaczają tu globalne uwarunkowania klimatyczne oraz wyobrażenia samego właściciela. Dobrze jednak, jeśli harmonia z otoczeniem pozostaje nienaruszona.

PODSZEPTY NATURY

Czytanie pogody

Odczytywanie sygnałów przyrody, zarówno w postaci zjawisk meteorologicznych, jak też zachowania zwierząt i roślin, to cenna umiejętność, do której dawniej przywiązywano wagę. Dziś chętniej polegamy na relacjach synoptyków – jednak nie powinno to być jedyne źródło informacji o pogodzie. Własny ogród stwarza idealną okazję, by obserwować zmieniające się warunki pogodowe i samodzielnie zweryfikować mądrości starych kalendarzy gospodarskich.

Na pogodę: Księżyc w pełni ma wyraźnie ciemne plamy, dym z komina wznosi się prosto, rankiem łąki i pola obficie zrasza rosa, po deszczu słońce zachodzi ogniście i purpurowo, dżdżownice zostawiają małe kupki ziemi, pająki wychodzą, by pleść pajęczyny, w górach wieje halny, późnym wieczorem słychać jeszcze osy i szerszenie, a drobne białe kwiaty pospolitego muchotrzewu wznoszą się ku górze.

Na deszcz i burzę: tarcze Słońca i Księżyc są pozbawione wyrazistości, pszczoły nie oddalają się od pasieki, wrony kołują niespokojnie nad drzewami, wiele kwiatów zamyka swoje kielichy, żaby wychodzą z wody, koty intensywniej niż zwykle myją się, a odgłos dzwonów wydaje się rozbrzmiewać dalej niż zwykle.



Gruzelkowata struktura gleby

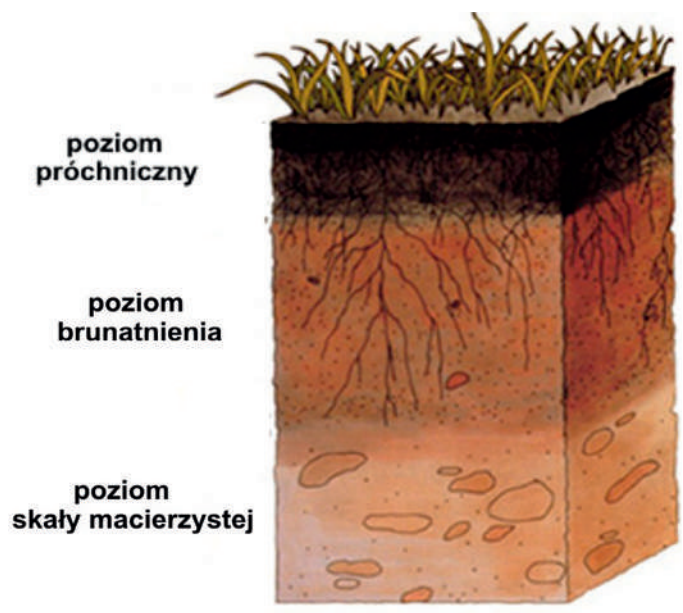
GLEBA TO PODSTAWA

Ogólne rozpoznanie rodzaju gleby zwykle nie nastręcza wielu trudności. Nawet jeśli dotąd nie interesowaliśmy się tym, jakimi cechami odznacza się ziemia w naszym ogrodzie, wystarczy zapytać sąsiadów, wykonać kilka prostych testów lub spróbować rozszyfrować liczne podpowiedzi natury. Choć w naszych szerokościach geograficznych zabiegi te są zupełnie wystarczające w uprawie amatorskiej, nie zastąpią precyzyjnej i fachowej analizy na podstawie dostarczanych próbek gleby przeprowadzanej przez okręgowe stacje chemiczno-rolnicze oraz prywatne laboratoria. Poprzestając jednak na tym, co pod ręką, spróbujmy najpierw sami dowiedzieć się czegoś o glebie naszego ogrodu. Nie trzeba przy tym zagłębiać się w meandry gleboznawstwa, niemniej odrobina teorii wypracowanej przez tę naukę pozwoli zrozumieć, dlaczego tak ważna jest dobra gleba. Otóż dzięki niej realizuje się najważniejsza potrzeba roślin – zakorzenienie. Gleba tworzy podłoże stabilizujące rośliny, dostarcza niezbędnych składników pokarmowych i to od jej jakości zależy, czy wzrastające w niej organizmy będą w pełni zdrowe i naturalnie odporne. Aktywnie współdziała z takimi czynnikami, jak: woda, powietrze i światło. Kondycja gleby determinuje to, z jakim skutkiem korzenie roślin będą w stanie pobierać niezbędne do życia substancje pokarmowe, wodę i tlen. Optymalna gleba ma gruzelkową strukturę, a więc

taką, która jest zrównoważoną mieszaniną trzech składników: gliny, ilu i piasku, jest wilgotna, ciemna, ma delikatny ziemisty zapach. Gruzelkowatość to konsystencja gleby najbardziej pożądana przez samego ogrodnika, gdyż taką ziemię najłatwiej

Czasami laboratoryjna analiza gleby jest konieczna





Profil glebowy. U góry rozciąga się warstwa orna, której miąższość decyduje o pomyślności upraw

uprawiać, oraz przede wszystkim przez rośliny. Zapewnia bowiem odpowiednią przestrzeń dla aktywności mikroorganizmów, bez których górna, orna, czyli uprawiana warstwa gleby nigdy by nie powstała. Ten typ gleby kształtuje też odpowiednią przestrzeń dla korzeni, umożliwiając im swobodną penetrację, a dzięki porowatej strukturze jest gwarantem właściwej gospodarki wodno-powietrznej.

Mało jest jednak obszarów z podłożem trwale gruzelkowatym z natury. Zwykle gleby okazują się albo zbyt piaszczyste, lekkie, a co za tym idzie nadmiernie przepuszczalne, albo zbyt gliniaste, ciężkie i odwrotnie – nieprzepuszczalne. Wymienione rodzaje tworzą zatem pierwszą, najbardziej ogólną systematykę gleb, którą uzupełniają gleby mieszane, średnie i piaszczysto-gliniaste. Gleby mieszane to ziemie, które w wyniku wieloletniego użytkowania zmieniły swoje właściwości tak, że osiągnęły wysoki stopień bonitacji. Trzeba wiedzieć, że najtrudniejsza w eksploatacji jest gleba, która przez jakiś czas leżała odłogiem. Dlatego o wiele łatwiej ożywić stary, porzucony ogród, niż zagospodarować nieużytki. Rozróżnienie gleb na lekkie, ciężkie i średnie jest związane z ilością drobnych cząstek (spławialnych) i grubszych (np. piasku), a w efekcie zawartością powietrza i zdolnością do zatrzymywania wody. Jest to najbardziej praktyczna typologia dla ogrodnika amatora. W tych trzech grupach znajdują swoje miejsce gleby: piaszczyste, gliniaste, ilaste oraz wspomniane mieszane. W tabeli poniżej zapisano zależności i to, co z nich wynika.

Bonitacja – stopień przydatności gleby do uprawy.

Pocieszający jest fakt, że występowanie poszczególnych typów gleb w czystej postaci to rzadkość. Najczęściej spotykamy różne podtypy, np. gliniasto-ilaste, gliniasto-piaszczyste, i choć zwykle ich struktura jest daleka od idealnej, to jednak systematyczne prace związane z uprawą ziemi pozwalają uzyskać wysoko urodzajne podłoże.

KATEGORIA GLEBY ze względu na stopień trudności uprawy	RODZAJE GLEB ustalane na podstawie wielkości cząstek mineralnych	CECHY	ZABIEGI POPRAWIAJĄCE BONITACJĘ GLEBY
GLEBY LEKKIE	piaszczyste	łatwe do przekopania, przepuszczalne i przewiewne, dobrze napowietrzone, o niskiej zdolności magazynowania wody, nagrzewają się i wychładzają równie szybko, substancje organiczne łatwo ulegają wypłukaniu, o niskiej żyzności, są czyste, tzn. nie oblepiają korzeni roślin	słabą zwięzłość gleby piaszczystej poprawiamy przez dodawanie gleb o drobniejszych frakcjach: ilastych i gliniastych, częste stosowanie nawożenia kompostem oraz okrywanie jej górnej warstwy, czyli ściółkowanie – są to zabiegi pracochłonne
	gliniaste	bogate w składniki pokarmowe, ale nieprzepuszczalne, o dobrej żyzności, wolno się nagrzewają i wychładzają, mało przewiewne, wilgotne natychmiast stają się lepkie, a przesuszone łatwo skorupieją	w glebach gliniastych i ilastych należy poprawić przepuszczalność przez dodawanie piasku, wzbogacanie próchnicą, również nawożenie kompostem, stosowanie zielonego nawozu, systematyczne rozpulchnianie oraz przekopywanie zimą i pozostawianie w tzw. ostrej skibie aż do wiosny
GLEBY CIĘŻKIE	ilaste	o wysokiej zdolności magazynowania wody, ale niskiej przepuszczalności, opady sprawiają, że łatwo się zbijają i zamulają, są słabo napowietrzone, zimne, bardzo wolno się nagrzewają, lepkość i tendencja do zbrylania oraz pęknięcia jeszcze większe niż w wypadku gleb gliniastych	

KĄCIK SPECJA

Kwasomierz wskaże wartość liczbową, która zinterpretowana na podstawie poniższego przedziału określi pH gleby:

- 3–4** bardzo silnie kwaśna
- 4–5** silnie kwaśna
- 5–6** średnio kwaśna
- 6–7** lekko kwaśna
- 7** obojętna
- 7–8** lekko zasadowa
- 8–9** średnio zasadowa
- 9–10** silnie zasadowa
- 10–11** bardzo silnie zasadowa



Wiemy już, czego spodziewać się po danym rodzaju gleby, i możemy wnioskować, że to skład mechaniczny decyduje o jej przynależności do określonego rodzaju. Wystarczy przeprowadzić prosty test, nazywany metodą palcową, który pozwoli ocenić strukturę gleby. Polega on na roztarciu w dłoniach garstki lekko zwilżonej ziemi. W takiej próbie piasek, a więc gleba lekka, będzie przesypywał się przez palce, nie zbrudzi rąk i niczego z niego nie

uformujemy. Gliniasty piasek – gleba średnia – łatwo się pokruszy, z kolei piaszczysta glina, także klasyfikowana jako gleba średnia, pozwoli się uformować i zarazem łatwo rozkruszy w grudki. Ciężkie gleby, gliniaste i ilaste, są lepkie, brudzą dłonie, można formować je w dowolne kształty, przy czym po przełamaniu powierzchnia gleby gliniastej będzie matowa, a ilastej – szklista. Gleby ilaste dodatkowo wyróżnia tłusta, maślana konsystencja.

Określenie rodzaju gleby i znajomość związanych z nim cech nie daje jeszcze pełnego obrazu właściwości podłoża i jego przydatności w ogrodzie. Ważne są jeszcze trzy zmienne: odczyn gleby (zwłaszcza przed nawożeniem), grubość warstwy ornej oraz poziom wód gruntowych.

Odczyn gleby wyrażany jest wskaźnikiem pH oraz skalą wartości 1–14, od najwyższego zakwaszenia podłoża, przez neutralne, po najbardziej zasadowe. Ta chemiczna właściwość gleby decyduje o dostępności dla roślin substancji pokarmowych związanych w glebie. Zdecydowana większość roślin uprawianych w ogrodach, w tym wszystkie warzywa i owoce, preferuje pH od lekko kwaśnego do neutralnego, czyli wartości w przedziale 6,5–7,2.

Tymczasem najczęstszymi glebami są podłoża kwaśne, a jeśli nawet ich pH jest zbliżone do neutralnego, trzeba pamiętać, że jest to właściwość zmienna, ze stałą tendencją do zakwaszania. Skoro rośliny preferują określone pH podłoża, oznacza to, że znoszą także inne warunki, ale zawsze kosztem czegoś, np. plenności czy odporności. Do samodzielnego oznaczenia pH gleby będzie nam potrzebny jeden z wielu dostępnych na rynku kwasomierzy. Alternatywą jest oczywiście laboratoryjne badanie próbki gleby.

Najistotniejsza dla ogrodnika część podłoża, a zarazem część całego profilu glebowego, to powierzchnia tworząca tzw. warstwę orną. To właśnie struktura górnej warstwy gleby, a także jej grubość (tzw. miąższość) decydują o pomyślności upraw. Kondycja warstwy ornej jest wypadkową wielu czynników, przede wszystkim odzwierciedla stan głębszych warstw gruntu.

KĄCIK SPECJA

Laboratoryjna analiza gleby

Profesjonalna ocena próbki gleby jest odpłatna i aby była miarodajna, należałoby ją wykonać dla ziemi pobranej z kilku zakątków ogrodu. Na prośbę zleceniodawcy do analizy zawierającej standardowo określenie odczynu gleby oraz jej zasobności w podstawowe składniki mineralne: fosfor, potas i magnez, dołącza się zalecenia nawozowe.

Nawet w amatorskim ogrodnictwie laboratoryjna analiza gleby jest w niektórych przypadkach wskazana. Jednym z nich jest zamiar rozpoczęcia upraw na większą skalę, zwłaszcza gdy mamy w perspektywie zamiar komercyjnego wykorzystania plonów, np. w gospodarstwie agroturystycznym. Profesjonalne badanie gleby wraz z zaleceniami co do poprawy jej struktury przyniesie także wymierne korzyści wszystkim, którzy planują założenie ogrodu na nieużytkowanej wcześniej w ten sposób ziemi, a także na terenie po świeżo zakończonej budowie, zwłaszcza gdy przed jej rozpoczęciem, poza projektem budynku, nie powstała żadna koncepcja zagospodarowania przestrzeni wokół.



Dynia najobficiej owocuje na glebach średnio zwięzłych, przepuszczalnych i żyznych, o odczynie obojętnym



Strukturę gleby można zbadać w dłoni: piasek przesypuje się przez palce i nie brudzi rąk, gliny i ily, zwłaszcza zwilżone, brudzą i dają się łatwo formować. Ugnieciona glina jest matowa, a ił ma połysk

Profil glebowy, czyli pionowy przekrój odsłaniający strukturę podłoża, dobrze jest wykonać w kilku miejscach ogrodu, na głębokości 1,5 m. Pozwoli to przede wszystkim na ocenę grubości warstwy ornej, a więc przestrzeni dla korzeni, jej struktury oraz bogactwa życia biologicznego. Profil zdradzi również choroby gleby, np. obecność tzw. podeszwy płuźnej. Zawsze gdy korzenie roślin są poskręcane, nienaturalnie wygięte, a zwłaszcza gdy układają się poziomo, możemy mieć pewność, że w tym

Wrzosa preferują gleby kwaśne



Kwasomierz glebowy wskazuje pH gleby

miejsu kondycja gleby jest daleka od zdrowej. Takie podłoże wymaga rozluźnienia przez przerobienie: dooranie mechaniczne – zwykle przynoszące krótkotrwały efekt, albo biologiczne, tzn. zasiew roślin bobowatych (dawniej motylkowych) na zielony nawóz. To, co dzieje się z korzeniami, a w efekcie z samymi roślinami, zależy również od grubości warstwy ornej i preferencji samych roślin. Za glebę średnio głęboką uważa się 30–60-centymetrową warstwę orną. W skrajnych wypadkach, gdy jej grubość nie przekracza 15 cm, trzeba rozważyć, czy warto ogromnym nakładem wysiłku i środków zwiększać ją, czy też wykorzystać naturalne warunki, dobierając odpowiednie gatunki roślin. Rozeznanie w układzie danych stref gleby ma istotne znaczenie podczas jej przekopywania. Nie należy bowiem drastycznie zmieniać ich układu, tzn. mieszać różnych warstw ze sobą, by nie niszczyć świata flory i fauny glebowej przypisanego każdemu poziomowi.

Podeszwa płuźna to zbita, zagęszczona warstwa gleby, pozostałość długotrwałego ugniatania przez pług. Podeszwa tworzy się na głębokości, do której zwykle sięga lemiesz, czyli część pługu, która odcina skibę.

NATURALNIE = OPTYMALNIE

Amatorzy kwasów i zasad

Każda reguła ma swój wyjątek. Wśród roślin można znaleźć grupy, które preferują gleby kwaśne – należą do nich rośliny wrzosowate (np. azalie), hortensje. Są też takie, które najlepiej czują się w środowisku zasadowym, np. rośliny wysokogórskie oraz niektóre popularne gatunki roślin okrywowych, jak konwalie, macierzanki oraz irgi.



GOTOWA GLEBA

Celem przygotowania gleby pod uprawę jest takie podniesienie jej urodzajności, aby była widoczna gołym okiem w postaci gruzelkowej struktury (zob. s. 16). Obszar o ciężkich glebach, który dopiero co opuściły ostatnie ciężarówki, powinien budzić szczególną czujność. Sprawdzamy też, czy nie powstała tzw. podeszwa płuzna (zob. strona obok). Jej obecność oraz innych nazbyt zagęszczonych lub zawilgoconych stref zdradzają opady. Miejsca, w których powstają kałuże, a zwłaszcza zastoiska wody, będą wymagały przemodelowania terenu lub drenażu. Zanim przystąpimy do tych kosztownych prac, warto rozważyć możliwość wykorzystania naturalnych walorów i założyć np. staw albo bagnistą rabatę.

O tym, jak zostanie wykonany drenaż, decyduje obszar wymagający odwodnienia. Na większych terenach układa się podziemny drenaż systematyczny z ciągu rur drenarskich i studzienek, a zebraną wodę odprowadza do zbiorników poza działką (co wymaga pozwolenia) lub na jej terenie. Na podstawie rodzaju gleby i poziomu wód gruntowych ustala się średnicę rur i konieczność zastosowania filtrów. Tak samo dobieramy sączki (rury) do drenażu niesystematycznego, zwykle pojedynczego, układanego w najniższej strefie działki. Najprościej wykonać drenaż powierzchniowy. Prowadzimy go wzdłuż spadku utwardzonych nawierzchni, zastępując żwirem lub tłuczniem od 20 do 40 cm gleby. Dno wykopu wyścielamy geowłókniną, podobnie jak górę, gdy chcemy wysypać glebę i posadzić rośliny. Więcej o drenażu: *Wykonanie drenażu*, s. 64.

Samą glebę poddajemy cyklicznym zabiegom uprawowym, których wspólnym mianownikiem jest spulchnianie. Przygotowanie od dawna nieuprawianej ziemi zwykle wymaga głębokiego spulchnienia, a w przypadku podeszwy płuznej, rozpulchnienia także warstwy podornej. Intensywne rozluźnianie ułatwia kultywator lub glebogryzarka, a w tradycyjnym wydaniu orka i bronowanie. Na mniejszych powierzchniach wystarczą: pogłębiacz, szpadel i widły. Gruntowna uprawa penetruje podłoże do głębokości 30 cm. Polega na wzruszaniu gleby bądź jej przekopaniu.

Gleby ciężkie lepiej przygotować jesienią, kiedy nie są zbyt mokre, ani nazbyt suche. Przekopujemy je na głębokość

szpadla. Równomiernie odcinamy kolejne skiby i bez rozkruszania odkładamy na bok. Jest to dobry moment na wstępne oczyszczenie gleby z trwałych chwastów i kamieni oraz nawożenie, zwłaszcza słabiej przekompostowanym obornikiem. Rozkładamy go na bokach skiby – nie głębiej. Glebę w tzw. ostrej skibie pozostawiamy rozpulchniającemu działaniu mrozu. Wiosną już tylko płytko zruszamy, dokładnie oczyszczamy z chwastów, nie przekopując jednak, żeby jej nie osuszać. Wyjątek stanowią sytuacje, w których o tej porze roku postanawiamy rozprościć dobrze przekompostowany obornik lub wapno bądź przekopać rośliny sadzone na zielony nawóz (zob. s. 213).

Gleby lekkie zwykle nie wymagają głębokiej uprawy, toteż do pierwszych nasadzeń można je przygotować wiosną. Pamiętajmy, że nawożenie obornikiem każdego rodzaju gleby jest korzystniejsze jesienią. Uprawę rozpoczynamy od oczyszczenia z chwastów i rozproszczenia kompostu lub obornika. Wkopujemy je tu śmieiej niż na ziemiach ciężkich. Dalej podłoże spulchniamy i na koniec wyrównujemy grabiami.

W utrzymaniu gruzelkowej struktury ziemi pomagają ściółkowanie (zob. s. 212). Jej trwałość zapewnią jednak wyłącznie właściwe proporcje w składzie gleby, z odpowiednim zasobem próchnicy i nawozów.

Skiba – wąski pas ziemi odcięty podczas uprawy (orki).

CZY WIESZ, ŻE...

Kontrowersyjne przekopywanie

Przeciwnicy przekopywania ziemi twierdzą, że każde przemieszczenie warstw gleby redukuje zasób substancji organicznych oraz zakłóca środowisko organizmów glebowych. Z drugiej strony gleba o zdrowej strukturze, ze sprawną gospodarką wodno-powietrzną, uzyskaną właśnie m.in. w wyniku przekopania, szybko odzyskuje wysokie zdolności regeneracyjne.



Fiołek trójbarwny *Viola tricolor* to roślina wskaźnikowa – rośnie na glebach ubogich w azot



Jaskier rozłogowy *Ranunculus repens* lubi gleby ilaste

Profil glebowy dostarcza także ważnej informacji na temat aktywności biologicznej gleby. Jej najbardziej wyrazistym przejawem są korytarze drążone przez dżdżownice i liczebność samych żyjątek. Ruch w glebie jest najlepszym gwarantem jej żyzności: zasobności w składniki pokarmowe, odpowiedniego napowietrzenia, sprawnej gospodarki wodnej (o wspomaganii urodzajności gleby – zob. s. 218).

Kolejną istotną właściwością podłoża są wody gruntowe, których poziom wywiera istotny wpływ na stan gleby i panujące w niej warunki powietrzno-wodne. Zbyt niski poziom wody uniemożliwia racjonalne zasilanie roślin w ten niezbędny do życia składnik, z kolei zbyt wysoki tworzy środowisko, którego nie toleruje większość gatunków sadzonych w ogrodzie. By sprawdzić poziom wód w ogrodzie, warto przeprowadzić pewien eksperyment, koniecznie wiosną, gdy poziom wód gruntowych jest najwyższy. W tym celu należy wykopać głęboki na 1 m dołek i jeżeli nie napęlnia się wodą, możemy bez obaw planować sadzenie drzew owocowych, krzewów oraz bylin. Gdy jednak lustro wody znajduje się wysoko, a my

koniecznie chcemy wykorzystać taki teren np. pod sad, nie obejdzie się wówczas bez drenażu, czyli podsypiania warstwy ornej gruboziarnistym piachem lub ułożenia rur drenujących (więcej o drenażu – zob. s. 64). Przed podjęciem decyzji o wykonaniu drenażu warto jednak skonfrontować koszty i nakład pracy z pomysłem wykorzystania naturalnych walorów takiego stanowiska, np. założyć w tym miejscu oczko wodne lub posadzić gatunki tolerujące wysoką wilgotność podłoża.

PODSZEPTY NATURY

Rośliny wskaźnikowe

Na temat rodzaju podłoża i jego właściwości najwięcej wie sama natura i chętnie dzieli się tą wiedzą z uważnym obserwatorem. O pewnych cechach gleby świadczy występowanie roślin wskaźnikowych:

- fiołek trójbarwny i wrzos zwyczajny rosną na glebach ubogich w azot, w przeciwieństwie do cykorii podróżnika czy pokrzywy zwyczajnej, które świadczą o bogatych zasobach tego pierwiastka;
- chaber bławatek, szczaw polny i rumianek pospolity są wskaźnikami podłoża ubogiego w wapń, z kolei tam, gdzie rośnie gorczyca polna, ostrożeń polny i świerzbica polna należy spodziewać się gleby z wysoką zawartością wapnia;
- jaskier rozłogowy i ostróżeczka polna preferują gleby ilaste, gorczyca polna i łopian większy – gleby gliniaste, a fiołek polny i bodziszek drobny – piaszczyste;
- wskaźnikami gleb kwaśnych są: szczaw polny, fiołek trójbarwny, wrzos zwyczajny, koniczyna polna, a zasadowych: babka zwyczajna, jasnota biała, tobołki polne.

Analizowanie właściwości podłoża na podstawie roślin wskaźnikowych jest metodą niezawodną, pod warunkiem że rośliny występują w większych skupiskach i są dobrze wykształcone. Pojedyncze oraz skarlłowaciale okazy nie są miarodajne.

PLAN DZIAŁANIA

Diagnostujemy właściwości podłoża:

- określamy rodzaj podłoża, rozcierając grudkę ziemi w dłoni,
- badamy odczyn gleby za pomocą kwasomierza,
- wykonujemy profil glebowy na głębokości 1,5 m i badamy warstwy gleby,
- analizujemy poziom wód gruntowych, kopiąc wiosną dołek o głębokości 1 m, i obserwujemy, czy napęlnia się wodą,
- podejmujemy decyzję o drenażu terenu (jak go wykonać – zob. s. 64),
- szukamy roślin wskaźnikowych (zob. ramka obok).



Przed przystąpieniem do ogrodowych prac warto zaopatrzyć się w kilka niezbędnych narzędzi. Przy zakupie powinniśmy zwracać uwagę na materiał, z którego zostały wykonane

NARZĘDZIOWY NIEZBĘDNIK

Najważniejszymi narzędziami w ogrodzie są szpadel i grabie. Spróbujmy sobie wyobrazić posadzenie drzewka, przygotowanie dołka pod oczko wodne albo rozplantowanie (wyrównanie) ziemi, wygrabienie liści i wiele innych prac bez tych dwóch podstawowych narzędzi. To one będą używane najczęściej i dlatego warto wybrać je ze szczególną dbałością.

Narzędzia przede wszystkim powinny być solidne, odpowiednio lekkie i wygodne do uchwycenia. Te najtrwalsze i najlżejsze są wykonane ze stali nierdzewnej i hartowanej. Głowice, czyli części robocze (w wypadku szpadla – blachownica, a grabi – zęby), powinny być stalowe. Górna krawędź wygodnej blachownicy jest zagięta, dzięki czemu nie wbija się w podszwę. Tradycyjne trzonki wykonane są z drewna, najlepiej gdy jest to drewno jesionowe lub bukowe. Decydując się na taki sprzęt, warto zwrócić uwagę na mocowanie styliska z głowicą – jest to część najbardziej narażona na ucisk i pęknięcie. Szukajmy więc narzędzi z przedłużoną, stalową nasadą. Oprócz

stylisk drewnianych można również wybierać między metalowymi i wykonanymi z aluminium. Zaletami tych dwóch ostatnich są często ergonomiczny kształt, tzw. łabędzia szyja, odciążający pracę mięśni, oraz regulowana długość.

LISTA PIERWSZYCH ZAKUPÓW

- rękawice,
- konewka,
- taczka,
- szpadel,
- grabie,
- widły amerykańskie,
- motyka,
- pazurki,
- łopatką,
- sekator,
- druciana szczotka,
- olej do konserwacji.

KĄCIK SPECJA

Sprzęt z górnej półki

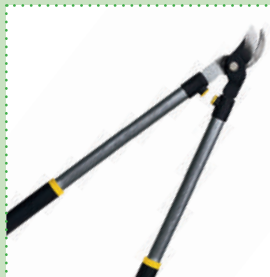
Wydatki, jakie wiążą się z wyposażeniem warsztatu ogrodnika w opisane tu sprzęty, mogą przyprawić o zawrót głowy. Na szczęście większość z nich nie decyduje o tym, czy ogród powstanie. Trudno jednak odmówić im użyteczności i realnego wpływu na szybkość i efektywność wybranych prac.



Glebogryzarka i kultywator – oba spulchniają ziemię, ale kultywator przy okazji ją napowietrza, glebogryzarka za to odchwascza grunt, co budzi wiele kontrowersji, bo obracające się zęby rozmnażają wiele chwastów, które siekają.



Wertykulator – nazywany napowietrzaczem, dogłębnie przeczesuje trawnik, utrzymując go w dobrej kondycji.



Sekator teleskopowy – sekator z wysięgnikiem, do cięcia wysoko osadzonych gałęzi i pędów.



Wycinak, wyrrywacz do chwastów – uchwyt zakończony ostrymi chwytakami, które po wbiciu do ziemi zaciskają się i wyciągają pojedyncze, najbardziej uciążliwe chwasty.



Tasak – do podkrzesywania grubszych gałęzi.



Opryskiwacz plecakowy – duży pojemnik z rozpryskiwaczem do robienia oprysków.



Odkurzacz do liści – wielka wygoda na większych powierzchniach z liściastym drzewostanem.



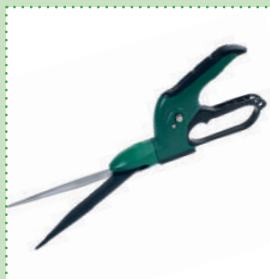
Piła ogrodowa – z ząbkowanym brzeszczotem; pozwala na czyste cięcie grubszych gałęzi.



Rozdrabniacz – szatkuje gałęzie, łodygi i korę na wióry, które można wykorzystać do ściółkowania roślin lub na kompost.



Nożyce do żywopłotu – szeroki wybór spośród ręcznych, elektrycznych, akumulatorowych i spalinowych. Umożliwiają sprawne formowanie figur z roślin, tzw. topiarów.



Nożyce do trawy – wygodnie zakrzywione, z długim ostrzem; idealne do trudno dostępnych powierzchni.



Ostrze do równania krawędzi trawnika – półkoliste ostrze z górną krawędzią zagiętą jak u szpadli. Bardzo przydatne narzędzie w ogrodach stylizowanych na angielskie i wszędzie tam, gdzie chcemy równo wydzielić pas czy połączyć trawnika.



Grabie do liści – lekkie, rozczapierzone grabie druciane lub plastikowe.



Podkaszarka i kosiarka – w warsztacie ogrodnika pojawiają się jako pierwsze z listy sprzętów zmechanizowanych. Wybór jest ogromny, dostosowany do wielkości koszonej powierzchni, ukształtowania terenu i oczekiwań co do szybkości i wydajności pracy.



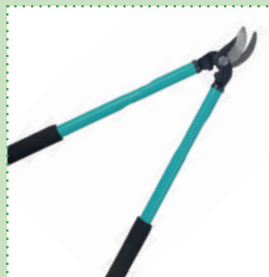
Pikownik – gruby szpikulec do wykonywania zagłębień pod małe sadzonki; można go zastąpić bambusowym patyczkiem.



Kultywator, spulchniacz, pazurki – haczykowo zagięte pazurki lub kultywator obrotowy (gwiazdkowy) służą do spulchniania gleby, zabiegu, który pozwala utrzymać gruzelkową strukturę podłoża.



Sadzarka do cebul kwiatowych – wygląda jak mała tuba z uchwytem, która drąży w glebie otwór tylko pod cebulkę. Jeśli w naszym ogrodzie są ciężkie gleby, trzeba poszukać porządnej, mocnej sadzarki.



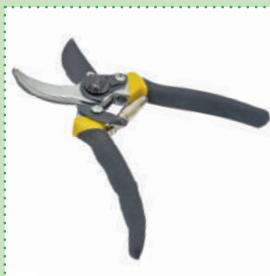
Sekator dwuręczny – do cięcia grubszych gałęzi o maksymalnej średnicy 30–42 mm.



Łopatka – bardzo przydatna przy wczesnym, domowym wysiewie nasion i do kopania dołków pod małe rośliny.



Sierp – półkolistie zakrzywione ostrze z rączką jest idealne do ręcznego podcinania kęp roślin lub trawy.



Sekator – do skracania i wycinania pędów, także zdrewniałych. W zależności od modelu małe, ręczne sekatory tną gałęzie o maksymalnej średnicy 12–26 mm.



Obsypnik – ma kształt sercowatego liścia, zagiętego pośrodku. Jest niezastąpiony w warzywniku, przy uprawie roślin okopowych, także truskawek. Pozwala wytyczyć równomierne bruzdy.

Na tym nie kończy się podstawowy arsenał ogrodnika. Gdy tylko założymy grządkę i posadzimy pierwsze kwiaty, lada chwila będziemy musieli rozpocząć walkę z chwastami i skorupiejącą glebą. W tych zadaniach pomogą nam szerokożębne widły i różne rodzaje motyk. W ogrodach z ciężką glebą gliniastą nie powinno zabraknąć widel o czterech płaskich zębach, tzw. amerykańskich. Będą niezastąpione we wzruszaniu ziemi, rozkruszaniu zaskorupiałych brył, przerabianiu obornika czy kompostu, a przede wszystkim w głębszym odchwaszczaniu. Spulchnianie ziemi i odchwaszczanie są zadaniami motyki, a raczej motyk, gdyż wybór jest tu spory. Istnieją motyki w kształcie serca, mniejsze i większe, prostokątne i trapezowe poprzeczne (grace) oraz trapezowe pionowe, półkoliste, przypominające dłuto, a także charakterystyczne duńskie, w kształcie litery V. O tym, która z tych form będzie dla nas najlepsza, decyduje ciężkość gleby oraz miejsce pielęgnacji. Na ciężkich podłożach łatwiej będzie operować motykami z węższym zakończeniem: sercowatą i wąską jak dłuto. Zwykłą motyką (kształt wysokiego trapezu, niekiedy z ząbkowanym ostrzem) możemy pielęgnować grządki gęsto zarośnięte. Ten rodzaj motyki bardzo często sprzedaje się w połączeniu z małymi widełkami, dwu- lub trójzębnymi. Chociaż narzędzie jest przez to cięższe, pozwala podcinać chwasty i spulchniać glebę bez konieczności wymiany sprzętu. Najbardziej intensywne odchwaszczanie, a zarazem okopywanie ułatwi graca, i to ta z kabłąkową głowicą. Chwasty z wąskich szczelin najsprawniej usuniemy za pomocą motyki

holenderskiej, która oprócz tego pozwoli wyplewić grządki bez naruszania korzeni cennych roślin.

Wszystkie te narzędzia znajdziemy w sklepach w dwóch wydaniach: większe i z długim styliskiem, służące do pracy na stojąco, i mniejsze, z krótkim trzonkiem, do pracy w przysiadzie. Na początek przygody z ogrodnictwem wystarczy, byśmy wyposażyli się w cztery duże narzędzia: szpadel, grabie, widły amerykańskie i jedną z motyk: sercową, zwykłą lub gracę. W trakcie pracy okaże się, czego jeszcze będziemy potrzebować. Wraz z realizacją nowych koncepcji zagospodarowania ogrodowej przestrzeni poszerzy się bowiem zakres zadań, a w efekcie także potrzeba posiadania odpowiedniego narzędzia, które ułatwi i uprzyjemni pracę. Na to wszystko jest jednak czas i warto świadomie poczekać z kolejnymi zakupami, gdyż nie każdy sprzęt sprawdzi się w każdym ogródku. Szybko się przekonamy, że to zwieźłość i ciężkość podłoża zweryfikują dobór kolejnych narzędzi, podobnie jak coraz to nowe wyzwania.

Narzędzia potrzebują konserwacji, aby godnie i możliwie długo spełniały swoją funkcję. Każdorazowo musimy oczyścić używane narzędzia z resztek ziemi roślin – robimy to szmatką lub drucianą szczotką. Motykę czy szpadel dodatkowo ostrzemy półokrągłym pilnikiem i na koniec wszystko przecieramy szmatką nasączoną olejem. Pamiętajmy, żeby nie zostawiać narzędzi na deszczu, a przed zimą naoliwić wszystkie te, które nie będą używane.

Szpadel ze stalową blachownicą jest najbardziej trwały i uniwersalny. Służy do wykonywania prac ziemnych i zwalczania chwastów



Żaden intensywnie uprawiany ogród nie obejdzie się bez widel amerykańskich





Szklarnia pozwala uprawiać rośliny wrażliwe na mróz

ZAPLECZE: SCHOWKI, KOMÓRKI, INSPEKTY

Przechowywanie podstawowych narzędzi wymaga wygospodarowania odpowiedniego, suchego zakątka. Arsenał prawdopodobnie będzie się rozrastał, i nie tylko za sprawą nowych urządzeń. Każdy zaangażowany ogrodnik, w mniejszym bądź większym stopniu, zaraża się w końcu ideą „a może się przyda” i zaczyna gromadzić akcesoria, obok których dotąd przechodził obojętnie. Szybko się okazuje, że wydzielony kąt w piwnicy przestaje wystarczać, a do tego trudno utrzymać w nim porządek. Tak rodzi się pomysł pierwszego, użytkowego elementu architektury ogrodowej – domku gospodarczego, szopki lub choćby skromnego schowka na narzędzia. Możliwości jest wiele. Najprostszym, ale i najdroższym rozwiązaniem są gotowe konstrukcje domków lub małych narzędziowni wykonanych z najróżniejszych materiałów: blachy, ocynkowanej stali, tworzywa sztucznego, a także tych tradycyjnych i najpiękniejszych – drewnianych. Ważne, aby wybrać dla domku takie miejsce

w ogrodzie, by nie zdominował przestrzeni i był łatwo dostępny, najlepiej z utwardzonej ścieżki. Sprytnym i idealnym rozwiązaniem do małych ogrodów są ustawione przy ścianie budynku narzędziowe szafy, wąskie, pozbawione okien i mieszczące z reguły tylko drobne narzędzia. Taką samą funkcję spełniają też odpowiednio impregnowane ogrodowe kufrы i skrzyniowe ławki z uchylanym siedziskiem. Ważne, żeby miejsce przechowywania narzędzi było zamykane na klucz. I nie chodzi tu tylko o amatorów pożyczania bez pytania. Znacznie ważniejsza jest

Domek gospodarczy powinien być tak usytuowany, by dostęp do niego był łatwy



ELEMENTY OGRODOWEGO ZAPLECZA

- schowek na podręczne narzędzia,
- domek gospodarczy lub szopka,
- konstrukcja do uprawy roślin pod osłoną: szklarnia stała, przenośna, tunelowa, inspekt lub foliowy tunel,
- kompostownik,
- zbiornik na deszczówkę i ujęcie wody w postaci zaworu (ozdobnego) lub wodnika (naściennej fontanny).



Wodnik – stylowy element architektury ogrodu



Inspekt

kwestia trzymania pod kluczem wszelkich środków chemicznych, zwłaszcza gdy w ogrodzie często goszczą dzieci.

Kolejne typy konstrukcji wiążą się z uprawą roślin pod osłoną. Szklarnia, wolno stojąca lub stanowiąca przedłużenie domu, daje najwięcej możliwości uprawy i hodowli roślin wrażliwych

Inspekt – rama drewniana lub z tworzywa, przykryta oknem lub przezroczystą folią, służąca do uprawy wrażliwych roślin w chłodniejszych okresach lub jako rozsadnik, tzn. do produkcji młodych roślin długo kiełkujących i tych bardziej wrażliwych. Inspekt może być ruchomy lub wkopany w ziemię na stałe.

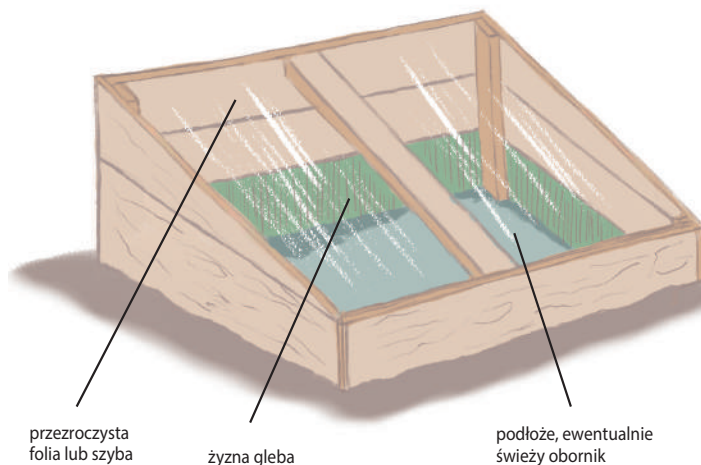
na mróz. W każdym przypadku jest to duża inwestycja, jednak gdy postawimy dodatkowo na estetykę, szklarnia ma szansę stać się niebanalną atrakcją posesji. Aby optymalnie spełniała swoją funkcję, lokujemy ją w miejscu najcieplejszym, najbardziej nasłonecznionym i pozbawionym przeciągów. Szklarnia ogrzewana umożliwia ponadto całoroczną uprawę roślin egzotycznych. Trwałą, drewnianą konstrukcję szklarniową, osadzoną na fundamencie, może zastąpić

ruchoma, aluminiowa czy jeszcze skromniejsza, sezonowa szklarnia tunelowa wykonana z metalowego szkieletu i PCV. Ustawiona w miejscu, gdzie nie zagrażą jej porywiste wiatry da szansę cieszyć się udanymi zbiorami pomidorów lub papryki.

Nawet jeśli nie zdecydujemy się na budowę szklarni czy ustawienie tunelu, to gdy w planach jest uprawa warzyw, konieczne będzie założenie inspektu lub prostszych i tańszych rozwiązań zastępczych: plastikowych lub szklanych osłon albo tunelów foliowych. Okrywanie wrażliwych, wschodzących roślin wczesną wiosną, późną jesienią i zimą – bo na tym polega zadanie każdego z tych rozwiązań – w naszej strefie klimatycznej stanowi nieodłączny element uprawy ogrodniczej. Zarówno inspekt, jak i tunel można zbudować samodzielnie.

Tak jak wygospodarowanie zaplecza na narzędzia, równie nieodzowne będzie przygotowanie miejsca na kompostownik. Kompost, nazywany czarnym złotem ogrodników, nie jest niczym innym, jak stosiem organicznych odpadów kuchennych, resztek roślin i pokosu, które w sprzyjających warunkach ulegają rozkładowi, tworząc najcenniejszy nawóz. Ponieważ ani

BUDOWA INSPEKTU



Konstrukcja inspektu

widok, ani zapach dojrzewającego kompostu nie należą do atrakcji, szukamy dla niego miejsca na uboczu. Nie zapomnijmy jednak, że będzie to jeden z najczęściej odwiedzanych zakątków, nierzadko z taczką wypełnioną po brzegi. Dlatego dostęp do kompostownika powinien być łatwy, najlepiej utwardzony na wilgotniejszym podłożu. Budowa kompostownika, a zwłaszcza zastosowanie gotowego, nie są trudne. O tym, jak go założyć i jak prowadzić, można przeczytać na s. 220.

Nieocenionym elementem ogrodowego zaplecza jest zbiornik na deszczówkę. Nie jest to tania inwestycja, jednak wybór różnego rodzaju modeli i form jest bardzo duży, każdy znajdzie zatem idealny zbiornik, dostosowany do indywidualnego charakteru ogrodu. Trudno odmówić estetyki zwłaszcza tradycyjnym drewnianym, nawet wysłużonym beczkom.

Kompostownik



PROJEKTOWANIE OGRODU PRZYDOMOWEGO

WYBÓR RODZAJU OGRODU, MIEJSCA I CHARAKTERU

Zanim przystąpimy do planowania naszego ogrodu, musimy dokładnie przemyśleć, jakie mamy oczekiwania względem przydomowej przestrzeni, a także dowiedzieć się więcej na temat poszczególnych ogrodowych stref. Warto wspólnie z rodziną przedyskutować różne pomysły i zdecydować, czy bardziej zależy nam na estetyce, czy funkcjonalności. W podejmowaniu decyzji mogą pomóc czasopisma i katalogi z realizacjami poszczególnych typów ogrodów.

Różne rodzaje ogrodów – stylowy ogród

Kiedy mówimy, że coś jest stylowe, dostrzegamy w tym przemyślaną koncepcję, a także spójny obraz o wyważonych proporcjach, nawet jeśli obrany kierunek artystyczny nie koresponduje z gustem obserwatora. W stylowym wnętrzu wszystko do siebie pasuje, króluje ład i kojąca harmonia. Takie otoczenie pobudza zmysły i staje się prawdziwą uctwą, gdy doceniany styl portretuje nas samych. A zatem klasyczny czy nowoczesny?

Angielski, a może francuski? Formalny czy lepiej nieregularny? Niezależnie od tego, jaki ogród stanie się naszą wizytówką, każda droga do stylu prowadzi przez umiar i konsekwencję.

Podstawowe rozróżnienie ogrodów, dostrzegalne od razu, dzieli je na założenia formalne (regularne) i swobodne (nieregularne). Te pierwsze cechuje geometryczny porządek, idealne proporcje, wyraziste wzory, przejrzysty podział na określone strefy. W historii ogrodów do takich założeń należały: wirydarze, włoskie ogrody renesansowe, klasyczne francuskie. Współcześnie idee te znajdują wyraz w kompozycjach nowoczesnych i minimalistycznych. Założenia swobodne, charakterystyczne dla rozległych przestrzeni, odzwierciedlają naturalne pejzaże, artystyczny nieład. Kolejne strefy wytyczają płynne linie i nieregularne kształty. Przykładem jest angielski ogród pejzażowy i wiejski, a także ogrody orientalne. W rozdziale Ogrody tematyczne na s. 166 zamieszczono szczegółowe opisy poszczególnych typów ogrodów wraz z propozycjami roślin, jakie możemy w nich posadzić.

Stylowy ogród bywa pięknym dopełnieniem domu, a często przewyższa walorami estetycznymi budynek mieszkalny





Idealnym wzorem ogrodów swobodnych jest naturalny pejzaż

Średniowieczny wirydarz Najstarsze ogrody europejskie miały formę czworobocznego wirydarza i zakładano je pośród klasztornych krużganków. W symetrycznych kwaterach wytyczonych przez nisko strzyżony żywopłot uprawiano zioła i kwiaty. Środek wyznaczał dekoracyjny detal: fontanna, studnia lub rozłożyste drzewo. Chłodniki – zacieniające szpalery drzew lub tunele oplatanе winoroślą otaczane były przez rabaty. Rośliny: bukszpan, bazylia, majeranek, krokosz, rozmaryn, ruta, lawenda, róże, kosańce, lilie, fiołki.

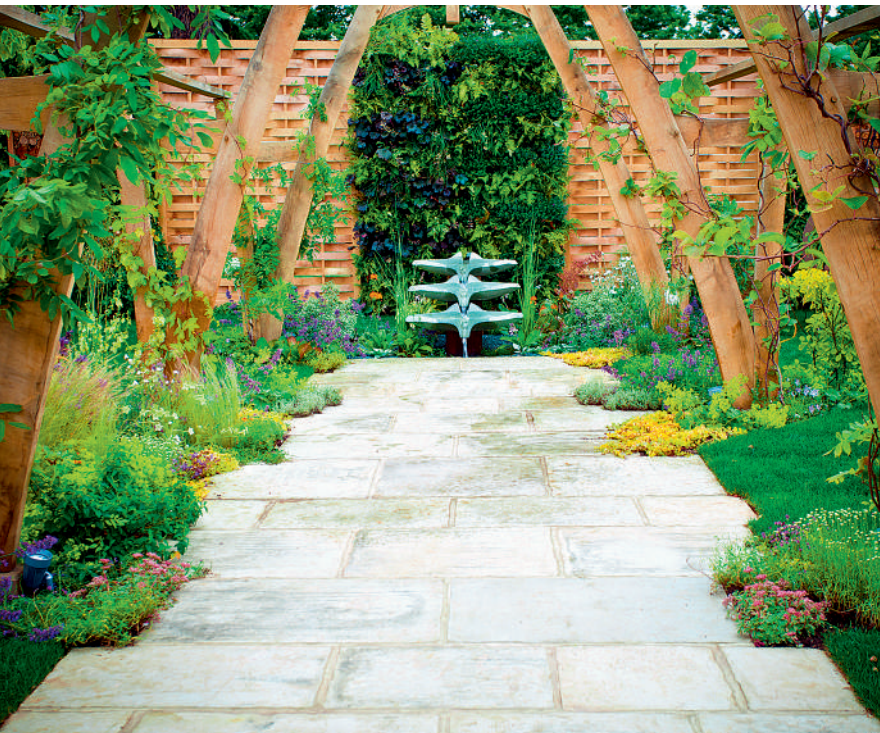
Ogród włoski Renesansowe ogrody włoskie kontynuowały geometrię wirydarzy. Podstawą wytyczania rabatowych kwater były kwadraty rozdzielone symetrycznymi ścieżkami. Te tzw. partery, czyli niskie żywopłoty, tworzyły arabeski i ślimacznice zdobione drzewami i wypełnione kwiatami oraz ziołami. Dekorację stanowiły konstrukcje wodne i antyczne rzeźby. Górzysty ogród włoski cechowały tarasy tworzone za pomocą murków oporowych. Rośliny: oprócz ziół gatunki śródziemnomorskie: mirt, wawrzyn, drzewa oliwne, oleandry, cyprysy, cisy, bukszpany, glicynie, róże pnące, drzewka cytrusowe.

Ogród francuski Podobnie jak renesansowy, klasyczny ogród francuski wyróżniała symetria. Szeroka, środkowa aleja główna z prostopadle odchodzącymi ścieżkami bocznymi wytyczała wzór pałacowych wnętrz tworzonych za pomocą parterów wypełnianych kontrastującym żwirkiem i boskietów (zaułków formowanych w gęstych grupach drzew i krzewów). Stąd tak wiele tu meandrujących zielonych korytarzy i sal, często także labiryntów urządzanych małą architekturą. Elementy pionowe, formowane w geometryczne kształty, także uprawiane w donicach, miały wytyczać poszczególne strefy, a poziome zdobić je. Wykorzystywano takie rośliny, jak w ogrodzie włoskim.

Ogród angielski Dziś ogród angielski rozumiany jest jako próba wiernego odtworzenia krajobrazów naturalnych. Swobodnie rosnące zespoły bylin, krzewów i drzew nawiązujących do rodzimych gatunków przełamują symetrię i sztuczność.

Angielski ogród wiejski





Ogród nowoczesny

W ogrodzie angielskim każda nierówność terenu ma swoją wartość podkreślaną ruinami, grupami pni i korzeni, nieregularnymi zbiornikami wody. To tu znajdziemy najwięcej dzikich zakątków, różanych zaułków, starych kamiennych donic, ceramicznych waz, wiekowych murów z widokowymi wyłomami. W wersji pałacowej ogród angielski płynnie wtapiał się w okolicę, a użytkowy oszałamiał obfitością kolorów i gatunków. Choć wygląda jak nietknięty ręką człowieka, w rzeczywistości wymaga najwięcej pracy, jest kwintesencją estetyki, prostoty natury i walorów użytkowych. Rośliny: gatunki rodzime, okoliczne, tradycyjne, dziko rosnące: zioła, słoneczniki, rudbekie, dalie, maki, nagietki, naparstnice, onętki (kosmosy), płomyki (floksy), astry, liczne pnącza, wszystkie formy róż.

Ogród współczesny Tętni barwnością stylów i przywoływanych klimatów. Często jest rekonstrukcją odległych pejzaży, miniaturą orientálną, preriową, leśną czy górską. Uwzględnia dokonania współczesności, nie stroni od śmiałych połączeń technologii z naturą. Owocuje to pierwszoplanową grą światła, użytych materiałów i starannie, zwykle także oszczędnie dobranych roślin zimozielonych, strukturalnych, wyróżniających się oryginalnym pokrojem lub barwą. Takie ogrody cechuje zdecydowany formalizm i perfekcyjny minimalizm.

Przygotowanie do projektowania

Każdy marzy o tym, by przydomowa przestrzeń szybko się ukwieciła i nabrała efektownych kształtów. Nim jednak nasz ogród będzie oszałamiał feerią kolorów, musimy szczegółowo zaplanować jego zagospodarowanie. Udany projekt rozlokowania poszczególnych elementów i stref jest wypadkową naszych preferencji i warunków zewnętrznych. Najbardziej zacienione miejsca przeznaczamy na zaplecze gospodarcze: kompostownik lub szopę. Przestrzenie najbardziej nasłonecznione rezerwujemy



Najłatwiej zaplanować i zagospodarować już ogrodzoną przestrzeń

dla warzyw, kwiatów, ziół, także dla malin. Atrakcyjnym rozwiązaniem są warzywniki ozdobne, łączące kwiaty, zioła i warzywa w jedną barwną kompozycję. Drzewa sadzimy na północnym

CZY WIESZ, ŻE...

- Aby powstał intymny zakątek na płaskiej i wąskiej działce, wystarczy usypać niewielką, odgradzającą skarpe.
- Wszelkie nierówności terenu dodadzą ogrodowi atrakcyjności.
- Jeżeli działkę otacza piękny, naturalny krajobraz, warto włączyć go do ogrodowego pejzażu. Naturalne tło przykuje wzrok, gdy zostanie ujęte w ramy: parę drzew lub krzewów posadzonych po dwóch stronach, trejaż, łuk, pergolę. W ten sposób możemy zaakcentować także każdy inny element wewnątrz ogrodu.
- Wąski ogród optycznie wydłużą: nasadzenia wzdłuż płotu, przedzielona przestrzeń, np. pergolę lub wysokimi roślinami, zmiana poziomu terenu.
- Szeroki ogród optycznie zwężą szpalery i widoczny, charakterystyczny element usytuowany po przeciwnej stronie.
- Ścieżki porządkują przestrzeń i najlepiej jeśli jest ich tylko tyle, ile potrzeba. Nie powinny się przecinać. Kręte ścieżki optycznie powiększają ogród.
- Żywopłot tłumi hałas, łagodzi też surowość sztucznego ogrodzenia.
- Równowagę w ogrodzie zapewni zachowanie proporcji oraz powtarzalność form, np. szpalery drzew jednego gatunku po przeciwległych brzegach ogrodu.



Magnolia to doskonały przykład drzewa soliterowego, dla którego miejsce w ogrodzie wybieramy już na etapie projektowania przestrzeni ogrodu

zachodzie, a krzewy w dowolnych miejscach pomiędzy nimi. Musimy jednak przewidzieć, że korony wysokich drzew, orzechów lub czereśni będą rzucały cień. Należy sadzić je co najmniej 5 m od granicy działki. Zakątki w półcieniu będą idealną przestrzenią do odpoczynku, porośnięte ceniolubnymi pnączami, krzewami i bylinami. To tylko niektóre z zasad. Pozostałe dyktują warunki makro- i mikroklimatyczne, glebowe, a także wymagania roślin z jednej strony oraz reguły kompozycyjne z drugiej. Zamysł odwzorowujemy w projekcie koncepcyjnym. Wystarczy, jeśli na kartce papieru zaznaczymy trwałe budowle, komponenty architektury ogrodowej, orientacyjnie podzielimy teren na strefy i plamami zakreślimy grupy roślin. Warto też uwzględnić już istniejące elementy, pozostałości dawnej zabudowy i ogrodu. Na koniec wszystko opisujemy i ustalamy kolejność prac. O tym, co zrobimy najpierw, ostatecznie zdecydują: środki, możliwości i priorytety. Istnieje jednak pewien system chroniący przed niepotrzebnym i czasochłonnym powtarzaniem zabiegów. Najprościej wprowadzić go na zupełnie dziewiczym terenie: pustym, przekopanym i oczyszczonym z chwastów. Rozpoczynamy od ogrodzenia. W ten sposób zamyka się przestrzeń i poprawia dokładność pomiarów, nawet tych „na oko”. Dalej prowadzimy wszelkie instalacje i, gdy jest to konieczne, wykonujemy drenaż (zob. s. 64) oraz modelujemy teren. Następnie tworzymy elementy strukturalne – małą architekturę ogrodu uzupełniamy strukturami zielonymi: żywopłotami, szpalerami, trawnikami, obrzeżami, soliterami. Na koniec wytyczamy strefy roślin i nasadzenia planujemy już w zależności od pory sadzenia czy okresu wegetacji. Do stworzenia zarysu w terenie możemy użyć sznurka rozciągniętego między zastrzonymi palikami, kontrastowej ziemi (np. żółtego piasku) lub wapna – łatwo zmieszają się z glebą lub spłyną wraz z deszczem.

Sposoby użytkowania ogrodu

Sposób użytkowania ogrodu zależy od liczby użytkowników, ich wieku i zainteresowań. Ogród jest przedłużeniem budynku mieszkalnego, ale zapewnia inne możliwości spędzania wolnego czasu. Najczęściej składa się z kilku części: reprezentacyjnego przedogródka, ogrodu wypoczynkowego, ogrodu użytkowego oraz części gospodarczej. Wszystkie te strefy mogą się przenikać, a granice zwykle nie są sztywno ustalone. Nie oznacza to również, że w każdym założeniu ogrodowym muszą występować wszystkie obszary. Zdarzają się ogrody służące wyłącznie wypoczynkowi lub pełniące funkcje reprezentacyjne. Najczęściej jednak ogrody przydomowe spełniają kilka zadań równocześnie.

Ogród przed domem, tzw. przedogródek lub ogród frontowy, ma za zadanie przede wszystkim zwrócić uwagę na posesję, podkreślić charakterystyczne cechy budynku i zaprezentować dom z jak najlepszej strony. Jeśli jest usytuowany w bliskim sąsiedztwie napowietrznych linii energetycznych, nie powinny się w nim znaleźć wysokie drzewa, a jedynie takie rośliny, które nigdy nie dorosną do wysokości przewodów, np. klony 'Globosum' lub krzewy. Niekiedy przedogródek jest tak mały, że mieszczą się w nim jedynie rośliny zielne i karłowe krzewy.

CZY WIESZ, ŻE...

Przedogródka nie powinno się projektować w taki sposób, aby stanowił swego rodzaju kolekcję roślin, gdyż wprowadza to jedynie chaos i jest przyczyną późniejszych kłopotów przy pielęgnacji.

Ogród użytkowy jest najbardziej pracowitą częścią przydomowej przestrzeni. To tu uprawiamy warzywa, owoce i zioła





Przedogródek jest wizytówką domu. Warto posadzić w nim atrakcyjne rośliny i zaplanować kolorowe rabaty, by przyciągał uwagę i podkreślał walory estetyczne budynku

Miejsce wypoczynkowe może znaleźć się w każdej części ogrodu z wyjątkiem strefy gospodarczej. Jego funkcje często spełnia taras lub podest, na którym odbywają się przyjęcia na powietrzu oraz letnie obiady rodzinne. Jeśli miejsce to ma być jednocześnie kameralną przestrzenią, nie powinno się znajdować zbyt blisko posesji sąsiadów. Zapewni to jednocześnie swobodę działania właścicielom ogrodu oraz ciszę i odrębność sąsiadom. W strefie wypoczynku mogą znaleźć się drobne formy architektoniczne umilające pobyt w ogrodzie, jak altany, pergole, hamaki. Z przestrzenią przeznaczoną do relaksu często powiązane bywają miejsca zabaw dla dzieci. Dobrze jest sytuować je w taki sposób, aby mieć możliwość dyskretnej obserwacji zabawy. Idealne położenie miejsca zabaw to taki obszar, który będzie jednocześnie widziany ze strefy wypoczynku biernego (np. z tarasu) oraz z jednego z pomieszczeń budynku (np. z kuchni). Ułatwia to znacznie opiekę nad pełnymi inwencji twórczej dziećmi. Miejsce zabaw w ogrodzie przydomowym nie powinno przypominać osiedlowego placu zabaw. Wystarczy ciekawe ukształtowanie terenu (np. górką lub małe zagłębienie) i jedno lub dwa urządzenia zabawowe. W niewielkich ogrodach szczególnie dobrze sprawdza się w tej roli piaskownica i oparta o górkę zjeżdżalnia. Planując miejsce wypoczynku oraz teren zabaw, nie powinno się jednak zapomnieć o ich wystawie. Zarówno położenie w pełnym słońcu, jak i w głębokim cieniu nie są korzystne dla użytkowników. Idealnym terenem jest obszar częściowo nasłoneczniony z bujnie rosnącymi drzewami i krzewami.

Nie tylko plac zabaw może być dla dzieci atrakcyjny. Bardzo dobrym pomysłem jest zaangażowanie pociech w proste czynności ogrodowe. W ten sposób zapewnimy im rozrywkę, umożliwimy bezpośredni kontakt z naturą, a sami zyskamy doświadczonych pomocników ogrodowych w przyszłości. Nie powinno się przy tym zapominać, że żmudne prace przy

uprawie roślin szybko znudzą kilkulatków. Zainteresowanie dzieci uprawami może wzrosnąć, gdy wybudujemy dla nich podwyższone grządki i dostarczymy narzędzi dostosowanych do ich wzrostu. Więcej na temat organizacji przestrzeni dla dzieci można przeczytać w rozdziale *Dzieci w ogrodzie* na s. 188.

Ogród to przede wszystkim miejsce relaksu



PODSZEPTY NATURY

Rośliny otaczające teren zabaw dla dzieci powinny być odporne na uszkodzenia oraz nietoksyczne. Dzieci mogą mieć również w ogrodzie samodzielnie uprawianą grządkę użytkową, np. z poziomkami lub ziołami.

Wyniesione ponad poziom terenu grządki ułatwią również zajmowanie się ogrodem osobom starszym, gdyż łatwo da się przy ich uprawie usiąść na stołeczku. Ogród użytkowy nie powinien jednak zajmować zbyt wielkiej przestrzeni. Koniecznie trzeba wziąć pod uwagę pracochłonność uprawy warzyw oraz aspekty ekonomiczne, gdyż zdarza się, że np. koszt podlewania takich grządek znacznie przewyższa ceny warzyw kupowanych w sklepie.

Strefa gospodarcza jest jedną z najbardziej uczęszczanych. Obszar, w którym znajduje się śmietnik, pojemniki na kompost, miejsce do suszenia bielizny, jest tak samo ważny, jak pozostałe części ogrodu. Najważniejszym elementem strefy gospodarczej, oprócz urządzeń ułatwiających pracę, są dobrze dobrane i starannie wykonane nawierzchnie, które powinny być gładkie, jednak nie śliskie. Część gospodarcza ogrodu powinna być dobrze widoczna, tak aby możliwe było użytkowanie jej po zmroku. Nie można zapomnieć o tym, że w naszym klimacie w listopadzie i grudniu robi się ciemno już po godzinie 15.00.

Miejsce, w którym znajduje się śmietnik, powinno być łatwo dostępne



PLAN DZIAŁANIA

Określamy przeznaczenie ogrodu i jego stref:

- ogród rodzinny (najbardziej zmienny, z elementami placu zabaw, rozległym trawnikiem, altaną lub tarasem, przyłączem wody i prądu);
- ogród rekreacyjny, także towarzyski (z miejscem na aktywność sportową, z grillem, meblami ogrodowymi i zacienieniem, z fontanną i oświetleniem);
- ogród użytkowy (uprawny: warzywnik, sad, zielnik, ule, mała winnica);
- ogród gospodarczy (hodowla drobnych zwierząt domowych, wędzarnia, staw);
- ogród intymny (np. zaciszna altana, bujny żywopłot, gęsta, wyciszająca i osłaniająca roślinność, siedzisko, stolik);
- ogród kwiatowy (kolekcje roślin, rabaty, klomby, trejaże, podpory, kratki, donice, kosze, skrzynie);
- ogród egzotyczny (szklarnia, ogród mobilny w donicach, fontanna, sztuczny strumień);
- ogród dla osób starszych i poruszających się na wózkach (duża, utwardzona przestrzeń, łagodne i szerokie podejścia oraz podjazdy, barierki, podwyższone rabaty, siedziska w różnych miejscach ogrodu, ujęcie wody);
- ogród wodny (oczko wodne, fontanna na ścianie, fontanna klasyczna, strumyk, staw, kanały wodne, mostek).

Użytkowanie gospodarczych zakątków ogrodu, które są wstydliwie schowane w odległych częściach działki i niezaopatrzone w wygodne dojście byłoby wówczas bardzo kłopotliwe. W skład strefy gospodarczej ogrodu zalicza się również wygodny dojazd do budynku lub garażu. W przypadku budynków nie mających kanalizacji ani gazociągu szczególnej uwagi wymagają również miejsca, do których będą musiały dojechać pojazdy specjalne, np. wóz asenizacyjny wywożący zawartość szamba. Specjalnych udogodnień nie wymagają za to samochody dowożące płynny gaz, gdyż są one bardzo ciężkie i zwykle nie wjeżdżają na teren posesji. Ich przewoźniki doprowadzające paliwo są bardzo długie i przerzuca się je przez ogrodzenie.

Użytkowanie ogrodu jest kwestią bardzo indywidualną i każdorazowo powinno być uzgadniane z właścicielami. Nie ma gotowych recept na urządzenie ogrodu dla ludzi w określonym przedziale wiekowym, gdyż każdy ma inne zainteresowania i wyobrażenia o idealnej przestrzeni wypoczynku przy domu.

Powiązania ogrodu i domu mieszkalnego

Ogród może być także powiększeniem przestrzeni mieszkalnej. Odpowiedni dobór mebli i materiałów wykończeniowych może stworzyć iluzję, że pokój mieszkalny kończy się na zewnątrz i jednocześnie jest kontynuacją ogrodu. Łatwiej jest to zrobić, gdy obie przestrzenie znajdują się na jednym poziomie, ale istnieje również wiele rozwiązań pozwalających

łączyć ze sobą pomieszczenia i obszary znajdujące się na różnych wysokościach.

O charakterze ogrodu powiązanego z domem decyduje przede wszystkim światło – zupełnie inaczej funkcjonują w pełni nasłonecznione obszary, kojarzące się z latem i klimatem śródziemnomorskim, niż tajemnicze, w części zacienione ogródki, będące bardzo prywatnymi, wręcz intymnymi przestrzeniami.

Połączenie domu z ogrodem nie musi być dosłowne, ponieważ w naszym klimacie pogoda nie zawsze zachęca do przebywania na zewnątrz. Czasem wystarczy do tego wizualna spójność obu przestrzeni, podkreślona przez rodzaj nawierzchni, jej kolor, fakturę lub dominujący fragment. Przykładowo – gresowa podłoga salonu może mieć kontynuację w płytkach tarasu lub tylko w jego fragmencie, np. część płytek jednego koloru może być położona w domu, część na zewnątrz. Powiązanie domu i ogrodu mogą również podkreślać powtarzające się cechy zastosowanych roślin (np. rodzaj formowania koron

krzewów hodowanych w donicach, podobny kolor kwiatów, harmonia zielonych barw itp.). Powiązaniom sprzyjają duże okna, przeszklone przestrzenie pozwalające na obserwację ogrodu ze stojącej w pomieszczeniu kanapy. Doskonałym pomysłem jest zastosowanie w ogrodzie i w domu mebli wykonanych z podobnego lub tego samego materiału. Niekiedy wystarczy kilka detali, aby uzyskać iluzję przebywania w jednym pomieszczeniu.

Zastosowanie palety harmonizujących ze sobą barw też ściśle połączy ściany pokoju i ogrodzenie tarasu. O charakterze ogrodu powiązanego z mieszkaniem decyduje najczęściej styl pomieszczenia, który kontynuujemy na zewnątrz. Może być ono bardziej lub mniej formalne. Czasem o wizualnej kontynuacji decydują jedynie zabawne, jednolite tematycznie detale umieszczone w obu przestrzeniach. Ogród jest rodzajem zewnętrznego pokoju przeznaczonego do wypoczynku, dlatego ważne, by nie odbiegał znacząco charakterem od ulubionych zakątków wypoczynkowych w budynku.

Spójność domu i ogrodu możemy uzyskać, wybierając podobne materiały w pokoju i na tarasie





Warto dokładnie przemyśleć projekt ogrodu na etapie planowania, żeby potem cieszyć się piękną i harmonijną przestrzenią

PLANOWANIE OGRODU PRZYDOMOWEGO

Zadanie zaprojektowania ogrodowej przestrzeni możemy powierzyć profesjonalnemu architektowi krajobrazu. Jednak o ile więcej radości i satysfakcji przyniesie nam zielony zakątek, który zaplanujemy sami! Nie jest to aż tak trudne wyzwanie, jeśli tylko poznamy podstawowe zasady sporządzania projektu i komponowania poszczególnych elementów ogrodu.

Pomiary terenu i pierwsze plany

Pomiary terenu ułatwiają sporządzone wcześniej plany, np. budowy obiektu lub instalacji. Jeśli jednak nie mamy do nich dostępu, przy odrobinie wysiłku sami jesteśmy w stanie oszacować te wielkości i na ich podstawie sporządzić szkic. Teren można wymierzyć za pomocą zwykłych taśm mierniczych. Potrzebne będą dwie taśmy, gdyż wówczas łatwiej jest poprowadzić pomiary pod kątem prostym. Wskazane jest jak najdokładniejsze wymiowanie terenu, aby projekt pasował do działki. Ułatwi to również precyzyjne zaplanowanie ilości potrzebnych do wykonania ogrodu materiałów i roślin. Aby sporządzić aktualny plan terenu, najlepiej zacząć od przeniesienia na kartkę wymiarów działki i jej kształtu. Szkicowanie ułatwi papier w kratkę lub milimetrowy. Naniesienie na plan zarysu budynku pozwoli na

precyzyjne domierzenie do niego istniejących roślin, nawierzchni itp. Położenie wszystkich elementów powinno być mierzone w odniesieniu do budynku lub ogrodzenia pod kątem prostym, gdyż tylko wtedy jesteśmy w stanie dokładnie odwzorować ich położenie.

CZY WIESZ, ŻE...

Kiedy stare elementy ogrodu nie pasują do nowego

Wycinanie dorosłych, zdrowych drzew jest bezsensowne, gdyż na nowe tej samej wielkości trzeba będzie poczekać kilkadziesiąt lat. Jeśli jednak usunięcie któregoś z nich jest niezbędne z racji np. kolidowania rośliny z obiektem architektonicznym, trzeba uzyskać na to zgodę wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Bezprawne wycinanie drzew grozi wysokimi grzywnami. Opłaty nalicza się w zależności od gatunków i rozmiarów wyciętych drzew za każdy centymetr obwodu pnia na wysokości 130 cm (czyli na wysokości pierśnicy).



Do przygotowania projektu ogrodu przyda się papier milimetrowy

Dla osób, które nigdy wcześniej nie pracowały z rysunkami technicznymi wykonanymi w skali, najwygodniejszy do rysowania będzie papier milimetrowy. Najłatwiej pracować na skali 1:100 (tj. 1 cm na mapie = 100 cm w terenie), ponieważ

wtedy w prosty sposób przelicza się wymiary w metrach na centymetry. Jeśli projektowany ogród jest bardzo mały, warto użyć skali 1:50, a w przypadku rysowania detali nawet 1:10 lub 1:5. Następnie na plan należy nanieść orientację ogrodu względem stron świata. Najłatwiej ustawić rysunek w taki sposób, aby strona północna obiektu znalazła się na górze kartki, a południowa na dole. Klasyczny układ mapy pozwoli na uniknięcie podstawowych błędów w doborze roślin.

Nanosząc na plan jakiegokolwiek elementy, powinniśmy robić odniesienia pod kątem prostym do stałych elementów (np. do budynku), ponieważ te nie zmieniają swojego położenia przez najbliższe kilkanaście lub kilkadziesiąt lat. Nie warto odnosić się w planie do położenia roślin, np. do drzew, gdyż po upływie lat mogą zmienić swoje miejsce i wtedy nie uda się odtworzyć części planu. Bardzo dobrymi punktami odniesienia są również granice trwałych nawierzchni, murowanych ogrodzeń lub studzienki kanalizacyjne. Trzeba jednak pamiętać o tym, że w tym ostatnim przypadku zawsze powinno się domierzać różne elementy terenu do środka pokrywy studzienki. Bez zachowania tej zasady odtworzenie punktów w terenie będzie bardzo trudne.

Im dokładniej zostanie wykonany plan terenu, tym precyzyjniej będzie można określić rzeczywiste potrzeby i koszty przy urządzeniu nowego ogrodu. Pozostawienie np. części istniejących, ale niezniszczonych nawierzchni lub dojrzałych, rozrośniętych drzew i krzewów znacznie zmniejszy koszty inwestycji.

PLAN DZIAŁANIA

1. Najpierw na plan nanieś obrys budynku, gdyż na ogół jest on dość łatwy do wymierzenia i przeniesienia na papier. Zaznacz położenie okien i drzwi. Pozwoli to później na wybór odpowiednich roślin dla danego miejsca tak, aby np. nie przeszkadzały w korzystaniu ze ścieżki lub nie zacięniały zbyt mocno okien.
2. Szkic budynku będzie punktem odniesienia dla kolejnych elementów ogrodu. Następnie nanieś na plan ogrodzenia nawierzchnię oraz rośliny znajdujące się już w ogrodzie. Na planie powinny znaleźć się istniejące już drzewa i krzewy, linie przebiegu instalacji podziemnych i nadziemnych oraz granice nawierzchni.
3. Jeśli przyszły ogród jest usytuowany na terenie pofalowanym, z górkami lub zagłębieniami, nanieś na plan również różnice wysokości. W tym celu zmierz głębokość obniżenia i wysokość wzniesień, korzystając z niwelatora lub desek i poziomicy. Zestaw ze sobą wysokość wzniesienia oraz jego długość, a otrzymasz stopień nachylenia danego zbocza. Przykładowo: górka o wysokości 2 m i długości 6 m ma nachylenie równe 33% ($2 \text{ m} : 6 \text{ m} = 0,33$). Konieczne jest zaznaczenie różnic poziomów, a także zdecydowanie o tym, gdzie powstaną schody, a gdzie będzie spadek nawierzchni. Po naniesieniu na plan wzniesień i obniżień terenu projekt zyskuje kolejny wymiar. Można wyobrazić sobie wówczas, które elementy przyszłego ogrodu będą dobrze widoczne, a które ukryte.





Ważne, by plan ogrodu był jak najlepiej opracowany. Naniesienie wszystkich stałych elementów sprawi, że rośliny nie zostaną posadzone w nieodpowiednich miejscach

Pomiary wykonuje się również na późniejszym etapie urządzania ogrodu – przy przenoszeniu projektu w teren. Dokładne odmierzenie za pomocą taśm, sznurka i kółków wszystkich zaprojektowanych elementów jest gwarancją tego, że ogród będzie wyglądał dokładnie tak, jak jego koncepcja na papierze. Przenoszenie projektu w teren na oko często skutkuje nieprawidłowym funkcjonowaniem ogrodu w przyszłości.

Zasady kształtowania linii i wzorów

Współczesne ogrody przydomowe bardzo często naśladują układy występujące w naturze, co daje wrażenie spójności. Nie dotyczy to oczywiście poddawanych rewaloryzacji i modernizacji obiektów historycznych, gdzie ogród powinien nawiązywać do danej epoki. Układ linii i wzorów determinuje charakter ogrodu oraz sposób jego funkcjonowania. Wpływa również na nastrój, jaki panuje na danej przestrzeni.

Układy abstrakcyjne i formalne Forma projektowanego ogrodu w dużym stopniu zależy od jego charakteru oraz od architektury budynku mieszkalnego. Warto zauważyć, że jeśli nowy ogród ma otaczać stare domostwo, wprowadzenie do niego zbyt wielu abstrakcyjnych rozwiązań sprawi, że taki układ nie będzie tworzył harmonijnej całości. Układy abstrakcyjne składające się z różnokształtnych linii bardziej pasują do nowoczesnych budynków. Formalne i symetryczne układy dobrze współgrają z klasycznym budownictwem.

Linie Nie bez znaczenia jest również wielkość ogrodu. Układy dynamicznych linii, np. w obrysie nawierzchni lub interesujących elementów ogrodu dobrze sprawdzają się na przestronnych, dużych obszarach. Małe ogródki nie dają możliwości

zastosowania wielu przykuwających uwagę elementów, dlatego też ich układ powinien być prostszy, raczej statyczny niż dynamiczny.

Projektując ogród przydomowy, należy zwrócić uwagę na kształt działki, który nie zawsze jest idealnie geometryczny. Wąski i długi pas ziemi stanie się jeszcze dłuższy, jeśli zostanie podkreślony biegnącymi wzdłuż liniami nawierzchni lub nasadzeń. Dodatkowo będzie sprawiał wrażenie przestrzeni zwężającej się w miarę oddalania się obserwatora. Utworzenie ciekawej przestrzeni wypoczynkowej będzie się więc wiązało w tym przypadku z zastosowaniem jednej lub kilku przegród z roślinności lub elementów architektonicznych w poprzek ogrodu. Poszerzy to obiekt optycznie i nie będzie stwarzało iluzji długiej, niekończącej się, wąskiej ścieżki.

Architektura z drobnych elementów Dopasowując materiały do budowy nawierzchni, do typu architektury i charakteru ogrodu, trzeba koniecznie pamiętać o stosowaniu drobnych elementów przy budowie różnokształtnych wzorów. Np. okrąg znacznie łatwiej ułożyć z drobnych kostek kamiennych niż z kamiennych płyt o dużej powierzchni. Ponadto małe elementy są bardziej ekonomiczne, ponieważ nie generują tak licznych strat materiału przy koniecznych cięciach i dopasowywaniu. Duże elementy znacznie lepiej sprawdzają się na większych przestrzeniach.

Barwy ogrodu

Barwy są równie istotne w projektowaniu ogrodu, jak kolory ścian w mieszkaniu. Zastosowanie zbyt wielu środków wyrazu na niewielkim obszarze może sprawiać wrażenie chaosu i spowodować, że ogród nie będzie funkcjonował zgodnie ze

Kompozycja zimna – harmonijny obraz architektury budynku i ogrodu





Kompozycja monochromatyczna

swym przeznaczeniem. Dane zestawienie barw może wywołać różnorodne uczucia: chłodu lub ciepła, harmonii lub niepokoju, dlatego tak istotne jest, by dokładnie przemyśleć założoną koncepcję.

Podczas planowania barw ogrodu, warto się kierować nie tylko własnymi upodobaniami, ale również specyfiką klimatu danego miejsca oraz kolorystyką, jaka przeważa w otoczeniu. Bardzo istotny jest również kolor budynku mieszkalnego, który w ogrodzie będzie stanowił dominantę. Warto pamiętać, że zharmonizowanie tych kolorów oraz przewodniej barwy roślin wywoła wrażenie równowagi i uporządkowania. Istnieje wiele budynków bardzo trudnych do wkomponowania w nowo powstający ogród. Należą do nich przede wszystkim budowle o bardzo dynamicznym, skomplikowanym kształcie oraz o wielu barwach i fakturach materiałów zastosowanych do budowy elewacji. Stworzenie harmonijnej przestrzeni z takim obiektem jest szczególnie trudnym zadaniem. Projekt ogrodu w takiej sytuacji powinien nawiązać do maksymalnie jednej lub dwóch dominujących na elewacji barw.

W doborze roślin powinno się brać pod uwagę przede wszystkim kolor ich ulistnienia. Kwiaty są mniej istotne, gdyż w naszej strefie klimatycznej utrzymują się jedynie przez 2–4 tygodnie. Są wtedy oczywiście wielką atrakcją, ale przez większą część roku dominująca barwa rośliny jest inna. Piękne, jasnoróżowe kwiaty niektórych magnolii tak zdominowały obraz tych drzew w wyobraźni wielu ludzi, że całkowicie zapomina się o żywej, zielonej barwie ich liści oraz urodzie zamszowych pąków w porze zimowej i wczesnowiosennej. Planując interesujące zestawienie kolorystyczne, nie powinno się zapominać o kole barw, z którego często korzystają artyści. Na nim barwy harmonizujące ze sobą sąsiadują (np. żółta i pomarańczowa), a kontrastujące, np. czerwona i zielona, są położone naprzeciw siebie. Koło barw ułatwi decyzję, jakie rośliny powinno się dobrać do danego zakątka ogrodu. Przykładowo,

w sąsiedztwie roślin o żółtych barwach kwiatów (np. forsycji) bardzo dobrze będą wyglądały fioletowo kwitnące hiacynty lub kosańce. Magnolie o szczególnie imponujących kwiatach w gamie różowości dobrze będą wyglądały w sąsiedztwie roślin



KĄCIK SPECJA

Kolorystyczne sztuczki

- rośliny otaczające ogród, stanowiące jego ściany, powinny mieć stonowane barwy,
- gama barw od łagodnej turkusowej zieleni aż do błękitów stworzy iluzję oddalania się krajobrazu (drzewa i krzewy położone na dalszym planie stają się dla obserwatora coraz bardziej niebieskie),
- jaskrawo ulistnione rośliny posadzone w środkowej części zbyt długiego ogrodu mają zdolność optycznego skracania perspektywy, ale zastosowane jako ramy dla określonej przestrzeni będą wyglądały zbyt agresywnie. Ten powszechny błąd projektowy pociąga za sobą późniejsze trudności w doborze odpowiednich gatunków roślin do innych części ogrodu,
- barwy postrzegane jako ciepłe, czyli żółta, pomarańczowa i czerwona, mogą zmienić charakter wnętrza na bardziej przyjazny użytkownikom. Radosny nastrój kojarzący się nieodmiennie z tą gamą barw sprawia, że nadają się do stosowania wszędzie tam, gdzie najważniejsze jest budowanie atmosfery luzu i radości,
- barwy postrzegane jako chłodne, czyli błękity, fiolety i zieleń, dają wrażenie eleganckich, sprawiają, że dana przestrzeń jest odbierana jako reprezentacyjna.



Sąsiadujące kolory harmonizują ze sobą, a znajdujące się po przeciwnych stronach środka koła nazywane są barwami dopełniającymi

o przeważającej barwie zielonej i białej, np. obok śnieguliczek i tawuł. Dobrym tłem dla tak imponujących drzew będzie też żywa zieleń trawnika.

Jeśli właściciel ogrodu chce wykorzystać jasne, jaskrawe barwy, dużo bezpieczniej będzie wybrać rośliny o kolorach harmonizujących ze sobą. Zbyt wiele kontrastów daje wrażenie chaosu, a przecież w założeniu planuje się przestrzeń przeznaczoną do wypoczynku. Efekty będą naturalne i udane przy zachowaniu umiaru.

Planując układ barw w ogrodzie w naszej strefie klimatycznej, należy wziąć pod uwagę zmienność sezonową. Drzewa i krzewy tracące liście na zimę, wbrew powszechnym sądom, wcale nie stają się mniej atrakcyjne – pozbawione liści gałęzie tworzą interesujące rysunki na tle zimowego otoczenia. Niektóre rośliny, jak np. dereń lub złotlin, mają dodatkowo interesującą barwę pędów i zimą wyglądają szczególnie atrakcyjnie. Modrzew tracący na zimę ulistnienie też nie przestaje wyglądać atrakcyjnie, gdyż jego drobne szyszki i gałązki tworzą po przysypaniu śniegiem i zamarznięciu prawdziwą koronkę. Takich przykładów można by przytaczać jeszcze wiele. Najważniejsze, aby w planowaniu barw ogrodu nie ulegać stereotypom i nie starać się za wszelką cenę posadzić jak najwięcej odmian i gatunków.

CZY WIESZ, ŻE...

Miejsca, w których przewidziano umieszczenie urządzeń do uprawiania sportów, bardzo dobrze wyglądają w otoczeniu jaskrawych, energetyzujących kolorów. Barwy te pełnią również funkcję podkreślenia szczególnie interesujących części ogrodu.

Ogród przydomowy rzadko kiedy bywa kolekcją roślin, jest to raczej zadanie dla ogrodu botanicznego. Trzeba również pamiętać, że kolory roślin to nie wszystko, równie istotne są faktury i kształty poszczególnych elementów ogrodu.

Kształty i faktury

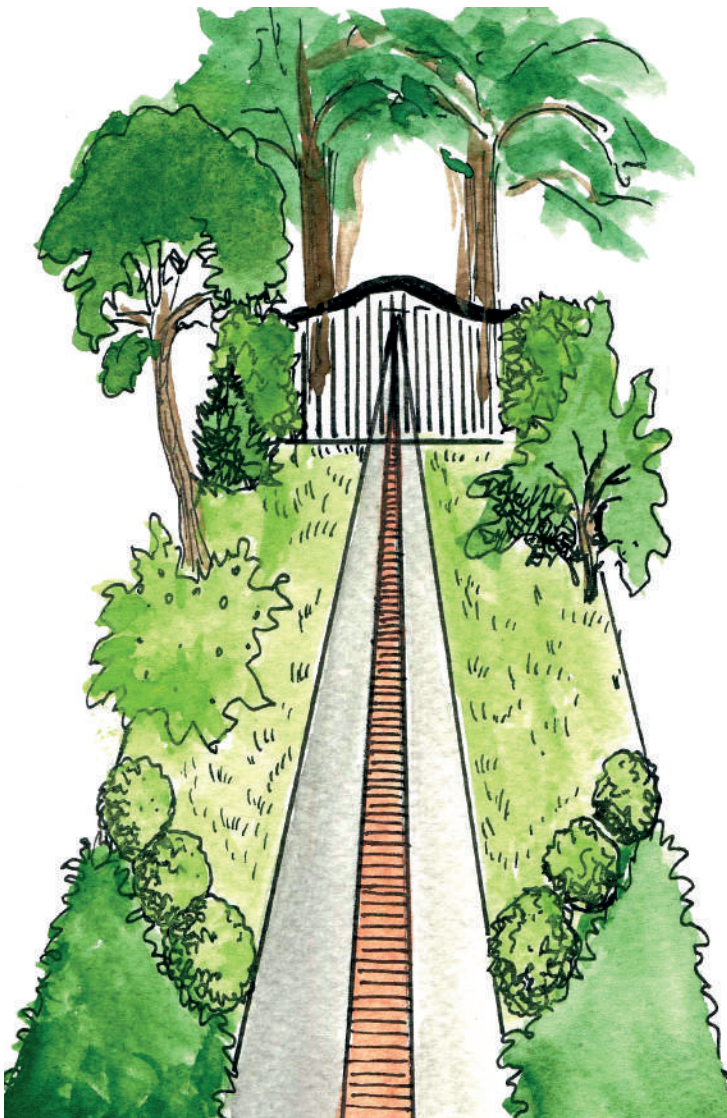
Bardzo istotnym aspektem przy planowaniu ogrodu jest kształt poszczególnych jego elementów, roślin, a także znajdujących się w nim mebli i sprzętów. Z formą nierozdzielnie wiąże się faktura, a połączenie tych dwóch cech może zdeterminować charakter całego ogrodu i zadecydować o tym, czy będzie on chaotyczny, czy przepełniony harmonią.

Poszczególne materiały budowlane w różnym stopniu odbijają lub absorbują światło, co bezpośrednio wiąże się z ich fakturą. Gładkie i twarde płyty kamienne będą odbijały światło w znacznie większym stopniu niż nieobrobione bloki granitu. Podobnie jak materiały budowlane, również liście mają różną zdolność odbijania lub absorbowania światła. Gładkie i śliskie powierzchnie liści zawsze będą wyglądały na jaśniejsze od tych matowych i szorstkich. Nie oznacza to oczywiście, że ciemne liście są mniej estetyczne – one również budują specyficzny charakter ogrodu.

Bardzo istotny jest również wzajemny układ grup drzew i krzewów. Odpowiednio usytuowane rośliny mogą sprawić, że np. zbyt długa przestrzeń będzie wydawać się krótsza, a nieatrakcyjne elementy staną się mniej widoczne i nieistotne w odniesieniu do całości kompozycji. Rośliny w dobrze zaprojektowanym ogrodzie równoważą również puste przestrzenie.

Połączenie różnych faktur i kształtów może dać ciekawy efekt





Optyczne wydłużanie perspektywy przez konstrukcję prostej ścieżki i regularne nasadzenia



Optyczne skracanie perspektywy spowodowane załamaniem linii ścieżki oraz nieregularnymi nasadzeniami

Podczas wykonywania projektu ogrodu należy przewidywać, jakiej wielkości będą młode rośliny po upływie kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu lat. Dlatego też na planie umieszcza się spodziewaną wielkość dorosłych roślin. W tym przypadku przewidywanie jest bardzo ważne, gdyż pozwala na decyzje o odległościach sadzenia oraz o zachowaniu odpowiednich odstępów między drzewami i krzewami a obiektami architektonicznymi. W przyszłości zaprocentuje to lepszym funkcjonowaniem ogrodu.

NATURALNIE = OPTYMALNIE

Kształt i faktura roślin

Zarówno kształt, jak i faktura nie są wyłącznie cechami architektonicznymi. Określają również tworzywo roślinne, które w przeważającej części decyduje o charakterze i formie ogrodu. Istotne są kształty liści lub całych pokrojów roślin. Zimą nagie gałęzki drzew i krzewów nadają ogrodowi szczególny urok, zwłaszcza gdy pokrywa je warstwa śniegu.



Do zamaskowania nieciekawych elementów wystarczy pergola i barwne nasadzenie



WYKONANIE PLANU OGRODU

Plan przyszłego ogrodu nie powinien być zbiorem przypadkowych pomysłów. Układ, według którego można zaplanować miejsca nasadzeń oraz lokalizację elementów architektonicznych na ogół ściśle wiąże się z zewnętrznym wyglądem budynku. Jeśli proporcje nie są zachowane, może powstać wadliwy projekt, który nie będzie pasował do danego miejsca.

Plan krok po kroku

1. Przygotowany wcześniej szkic podzieli, wyrysowując na planie siatkę. Za jednostkę przyjmij odległość od charakterystycznych punktów w ogrodzie, np. jednakowe szerokości między oknami budynku mogą być jednocześnie odstępami pomiędzy poszczególnymi liniami siatki. Układ linii pozwoli na proporcjonalny podział terenu i właściwe zestawienie np. nawierzchni utwardzonych i obszarów wypełnionych roślinami. Pamiętaj, że nie uda się wszystkich projektowanych elementów ogrodu wpisać w siatkę bez odchyleń. Zastosowanie takiego podziału pozwala jednak na zachowanie pewnego ładu przestrzeni i jej uporządkowanie. Podstawowy układ nie musi składać się z kwadratów. Równie interesujące są ogrody, gdzie powtarzalnym elementem jest koło. Promień lub średnica okręgu może być powtórzeniem np. wysokości okna lub łuku na elewacji budynku. Jeśli nowoczesny budynek jest asymetryczny, trudno będzie znaleźć tego rodzaju analogie. Wówczas przy projekcie można posłużyć się rytmem otoczenia. Projekt ogrodu zgrany z otaczającym terenem łatwiej wkomponuje się w okoliczny krajobraz.

2. Zaplanuj określone strefy w odpowiednich miejscach. Weź pod uwagę usytuowanie ogrodu względem stron świata i przede wszystkim wygodę użytkowników obiektu. Prawidłowe zaprojektowanie stref ogrodu z usytuowanym blisko kuchni

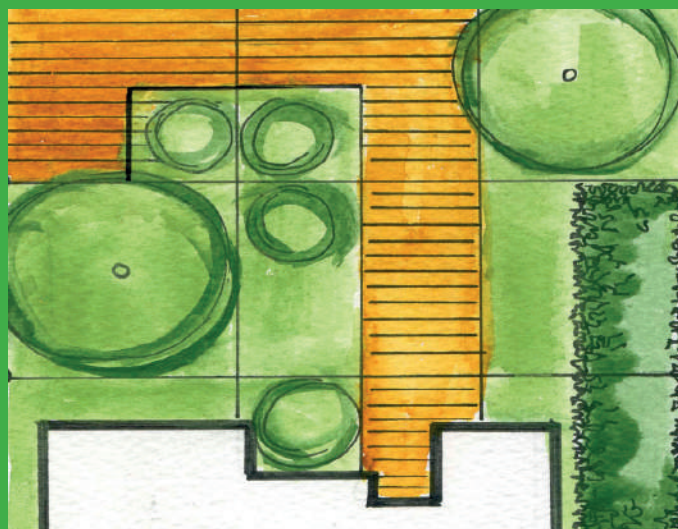


Zaplanowanie poszczególnych stref w ogrodzie musi odpowiadać potrzebom użytkowników. Na planie strefa wypoczynku jest usytuowana w pobliżu domu, ale połączona nawierzchnią z innymi strefami ogrodu

ogrodem warzywnym, wygodną i łatwo dostępną przestrzenią do wypoczynku, z praktycznym, utwardzonym dojściem do śmietnika i garażu, to tylko część zagadnień, które należy wziąć pod uwagę właśnie na tym etapie projektowania. Równie istotne jest uwzględnienie najbliższego sąsiedztwa projektowanego obiektu. Niekiedy ogród otacza tak atrakcyjny krajobraz, że wielką szkodą byłoby odgrodzenie się od niego. Najczęściej jednak właściciele chcą otoczyć ogród szczelnym płotem ze wszystkich stron, a warto pamiętać, że wizualne otwarcie obiektu na rozległą perspektywę powiększa ogród optycznie i znacznie zwiększa jego atrakcyjność.

3. Zdecyduj, co w ogrodzie chcesz wyeksponować, a co przesłonić. Nieatrakcyjne elementy terenu, takie jak rurociągi, wysokie mury bez okien, drogi szybkiego ruchu niewątpliwie powinny być izolowane od przestrzeni wypoczynkowych. Można

Na plan naniesiono siatkę ułatwiającą projektowanie



Mury obleczone pnączem dają wrażenie kameralnego otoczenia

